

© Hjälpmedelsinstitutet (HI), 2010
Handläggare: Jörgen Hellberg, administrativ chef
Omslagsfoto: Leif Andersson, Rikard Forsberg, August Åberg
Ansvarig informatör: Barbro Ahlbom
Upplaga: 1 500 ex
Tryckeri: Danagårds Grafiska, 2010
URN:NBN:se:hi-2010-10308 (pdf)
Artikelnummer: 10308

Publikationen kan beställas på HI:s webbplats, www.hi.se/publicerat, via telefon 08-620 17 00 eller hämtas i pdf-format på www.hi.se/publicerat. Den kan också beställas i alternativa format från HI.

Hjälpmiddelsinstitutets Verksamhetsprogram 2010

Hjälpmiddelsinstitutet

Innehåll

Inledning.....	3
Omvärldsanalys	6
Särskilda prioriteringar	10
Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv	11
Äldre med funktionsnedsättningar	14
Kognitiva funktionsnedsättningar	20
Hjälpmedelsinstitutets verksamhetsgrenar.....	23
Provning och stöd vid upphandling	23
Forskning och utveckling	30
Utredningsverksamhet.....	42
Utbildning och kompetensutveckling.....	46
Internationell verksamhet.....	51
Information och kommunikation	56
Ledning och administration	62
Ekonomi och personal 2010.....	64
Styrelse	68
Brukarråd	69
Revisorer.....	69
Hjälpmedelsinstitutets organisation	70

Inledning

Hjälpmedelsinstitutet (HI) är en ideell förening vars medlemmar är staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

HI:s ändamål är att arbeta för full delaktighet och jämlikhet för personer med funktionsnedsättning¹ genom att medverka till utveckling av bra och säkra hjälpmedel och till en effektiv hjälpmedelsförsörjning. HI ska genom sitt arbete bidra till ökad tillgänglighet i samhället för personer med funktionsnedsättning.

HI:s arbete sker i huvudsak inom två viktiga politikområden, äldrepolitiken och handikappolitiken. Handikappolitiken omfattar insatser för att undanröja hinder för full delaktighet i samhället, insatser för att bekämpa diskriminering och insatser som ger barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning en möjlighet att leva ett självständigt liv. Äldrepolitiken omfattar insatser som syftar till att ge äldre kvinnor och män förutsättningar att leva ett självständigt liv med god livskvalitet.²

På internationell nivå finns konventioner om mänskliga rättigheter, några av dessa nämner äldre och personer med funktionsnedsättning. För vissa grupper finns egna rättighetsdokument. När det gäller det handikappolitiska området finns FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och FN:s standardregler. Efter beslut av riksdag och regering gäller konventionen för Sverige från den 14/1 2009. Beslutet innebär ett skifte mot ett rättighetsperspektiv. För barn finns FN:s konvention om barnets rättigheter – den s.k. barnkonventionen – som bl.a. talar om barns rätt till rekreation och fritid.

På nationell nivå finns lagstiftning, nationella handlingsplaner, myndigheter³ och intresseorganisationer som arbetar med att genomföra och påverka handikapp- och äldrepolitiken. En mycket stor del av arbetet genomförs dock på regional och lokal nivå, och då i första hand av kommuner och landsting.

Handlingsplanen ”Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken”⁴ har stor betydelse för HI:s verksamhet. Bedömningar och förslag i handlingsplanen utgår från ett medborgarrättsperspektiv. Personer med funktionsnedsättning är medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som andra medborgare. I handlingsplanen tydliggörs vikten av full delaktighet i samhällslivet, jämlikhet i

¹ HI tillämpar Socialstyrelsen terminologi som beslutades hösten 2007. Vid hänvisningar till dokument, i citat etc. kan ”fel” terminologi förekomma. Vanligtvis menas ”funktionsnedsättning” men det kan stå ”funktionshinder” eller ”handikapp”.

² Prop. 2009/10:1 utgiftsområde 9

³ Handisam och de av regeringen utsedda 14 sektorsmyndigheterna har ett särskilt ansvar att driva på det handikappolitiska arbetet.

⁴ (Prop. 1999/2000:79, bet. 1999/2000:SoU14)

levnadsvillkor och goda förutsättningar för självständighet och självbestämmande för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning förutsättningar för självständighet och självbestämmande.

Tillgången till bra och väl fungerande hjälpmedel och en tillgänglig bostads- och närmiljö är av avgörande betydelse för att förverkliga målen i äldre- och handikappolitiken. Hjälpmedel och tillgänglighet är också viktigt ur ett folkhälsoperspektiv.

Enligt stadgarna är HI ett centralt organ inom området teknik för personer med funktionsnedsättning. Verksamheten avser huvudsakligen sådana hjälpmedel som enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) ska tillhandahållas av sjukvårdshuvudmännen.

Enligt stadgarna ska HI

1. arbeta med forskning samt teknik-, metod- och verksamhetsutveckling avseende hjälpmedel och hjälpmedelsförsörjning,
2. särskilt följa, påverka och utveckla användningen av ny teknik,
3. arbeta med provning och standardisering av hjälpmedel,
4. bidra till kompetensförsörjning och kunskap om hjälpmedel hos personal inom vård och omsorg,
5. arbeta med information och kommunikation, utbildning samt erfarenhetsutbyte,
6. tillhandahålla information om hjälpmedel till allmänheten,
7. lämna stöd för upphandling av hjälpmedel,
8. medverka vid uppföljning av hjälpmedelsanvändning inklusive statistisk uppföljning,
9. biträda sjukvårdshuvudmännen, centrala organ, brukarnas organisationer samt företag och andra organisationer inom hjälpmedelsområdet,
10. i samverkan med ansvariga myndigheter och andra organ bidra till en god tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning,
11. i samverkan med ansvariga myndigheter och andra organ bidra till att äldre personer ska kunna leva aktivt, självständigt och tryggt,
12. medverka i nationellt och internationellt samarbete i hjälpmedelsfrågor.

Enligt stadgarna kan HI i samverkan med ansvariga myndigheter verka inom området arbetshjälpmedel. HI får också i övrigt bedriva verksamhet som är förenlig med HI:s ändamål.

En hörnsten i HI:s verksamhet är en nära kontakt med brukarna. Brukarnas inflytande över verksamheten säkras genom brukarrådet och genom kontinuerlig samverkan i en rad verksamheter och projekt.

I enlighet med HI:s ändamål arbetar institutet med en bred kärnverksamhet, samtidigt som institutet kraftsamlar kring några prioriterade områden. Ambitionen bakom de prioriterade områdena är att de ska kunna vara både allmänt och brett inriktade men också vid behov specifikt inriktade mot vissa definierade behovsgrupper. Arbetet inom ett prioriterat område sker i stor utsträckning inom ett eller flera externfinansierade FoU-projekt. Möjligheten att erhålla extern finansiering påverkar därför omfattning och inriktning av arbetet.

Områden som prioriteras är:

- Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv, perioden 2009–2011
- Äldre med funktionsnedsättningar, perioden 2003–2010
- Kognitiva funktionsnedsättningar, perioden 2003–2010

Inom respektive område ska de viktiga frågorna om sjukvårdshuvudmännens personal- och kompetensförsörjning, stödet till närstående, brukarmedverkan samt samverkan mellan kommuner och landsting inom vård och omsorg särskilt beaktas.

Hjälpmedelsinstitutets verksamhet för 2010 ska bedrivas med utgångspunkt från sex verksamhetsgrenar samt ledning och administration:

- Provning och stöd vid upphandling
- Forskning och utveckling
- Utredningsverksamhet
- Utbildning och kompetensutveckling
- Internationell verksamhet
- Information och kommunikation
- Ledning och administration

Över statsbudgeten erhåller HI ett bidrag om ca 50,9 miljoner kronor⁵ för 2010. Detta innebär jämfört med 2009 att bidraget över statsbudgeten är nominellt oförändrat. Under perioden 2008–2010 tillförs HI:s budget även ett bidrag om 1 miljon kronor per år från SKL.

Verksamhetsplanen för 2010 syftar till att HI som nationellt kunskapscentrum fortsatt har en hög ambitionsnivå i arbetet med att identifiera, utveckla, tillvarata och förmedla kunskap om teknik och metoders möjligheter att skapa delaktighet och självständighet.

⁵ Av medlen ska högst 450 000 kronor användas för administration för upphandling av ledarhundar och högst 1 221 000 kronor för verksamheten vid HjälpmedelsCenter Väst i Göteborg. I övrigt redovisas i det här verksamhetsprogrammet inte den för HI nya verksamheten vid HjälpmedelsCenter Väst.

Omvärldsanalys

Den snabba demografiska förändringen i det svenska samhället ställer krav på ökade tillgänglighetsinsatser inom de flesta samhällsområden, inte minst inom boendeområdet.

Under senare år har tillgängligheten till informationssamhället betonats allt mer. Alltjämt står många äldre och personer med olika funktionsnedsättningar vid sidan om tillgång till Internet och dess utbud. I arbetet med att skapa ett mer tillgängligt samhälle är det viktigt att se att hjälpmedel ofta är en nödvändig förutsättning för att personer med funktionsnedsättning ska kunna bli delaktiga, även när miljön gjorts tillgänglig. Ett exempel är att hör-/teleslingor – som finns i många offentliga lokaler – inte fyller någon funktion om personer med hörselskada saknar tillgång till för ändamålet väl fungerande hörapparater.

Teknikutvecklingen, inte minst på IT-området, skapar nya möjligheter. Vissa IT-system och andra produkter kan direkt nyttjas av personer med funktionsnedsättning. Andra behöver anpassas eller utvecklas. Vanligtvis krävs ett systematiskt arbete på flera plan för att kunna utnyttja den stora potential som finns när det gäller utveckling och användning av hjälpmedel och teknikstöd vid habilitering och rehabilitering samt i boendet.

Design för alla blir allt viktigare. Genom att påverka tillverkare av produkter och tjänster så att allt fler kan använda standardprodukter och tjänster kan behovet av hjälpmedel reduceras. Den växande gruppen äldre människor gör det allt mer lönsamt för företag att använda sig av Design för alla vid utveckling av produkter och tjänster.

Inom hälso- och sjukvården framhålls vikten av informerade och delaktiga brukare och patienter. Patientens rätt betonas och stärks. Allt mer aktiva och välinformerade användargrupper kommer att ställa ökade krav på hjälpmedelsverksamheten och på HI om information om hjälpmedel. Internet blir en allt viktigare kanal när det gäller information om hjälpmedel.

Utvecklingen inom hjälpmedelsområdet har lett fram till ett större utbud av produkter som i högre utsträckning ger den enskilde möjligheter att tillgodose sina behov. Samtidigt sker det förändringar i förskrivningspolicy hos sjukvårdshuvudmännen. Sjukvårdshuvudmännens hjälpmedelsverksamhet regleras av HSL och lokala policy och regelverk. Skillnaderna i landet avseende avgifter och vad som förskrivs som hjälpmedel är stora. I olika utsträckning minskar eller upphör förskrivningen av vissa produkter och produktområden samtidigt som introduktion av nya hjälpmedel sker olika fort i olika delar av landet. Ett eftersatt område som alltmer uppmärksammas är hjälpmedel för personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Under 2009 fick Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag av regeringen att utveckla och informera om bra hjälpmedel för personer med psykiska funktionsnedsättningar. Satsningen ska pågå 2009–2011. Det övergripande målet med regeringens satsning är att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska bli mer delaktiga i samhället. De som har behov av hjälpmedel ska på ett enkelt sätt kunna ta del av utbudet av hjälpmedel. Tillgången till hjälpmedel ska vara lika god för dem som för andra med funktionsnedsättningar.

Regeringen har gett HI i uppdrag att samordna genomförandet av en treårig försöksverksamhet för fritt val av hjälpmedel där personer med funktionsnedsättningar får möjlighet att själva välja hjälpmedel samt vem som provar ut, anpassar och levererar hjälpmedel. Försöksverksamheten, Fritt Val av hjälpmedel, pågick 2007–2009. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2010.

En flerårig nationell satsning för att utveckla vård och omsorg om äldre påbörjades 2006. Regeringen har under 2007–2009 avsatt drygt en miljard kronor årligen för att förbättra vården och omsorgen om äldre personer. Rehabilitering är ett prioriterat område.

Inom ramen för denna äldresatsning har HI erhållit ett treårigt uppdrag 2007–2009 för att utveckla teknik för äldre. Det består av tre områden; bättre teknikstöd till anhöriga, information om och tillgång till bra produkter för äldre samt utveckling av teknikstöd i boendet. Uppdraget ska slutredovisas 1 mars 2010.

Ca 70 procent av hjälpmedlen används av personer över 65 år. Även om äldre personer lever ett allt friskare liv ökar risken, just för att man lever längre, att drabbas av olika sjukdomar. Nya eller förbättrade behandlings- och diagnosmetoder gör att allt fler äldre kan behandlas, exempelvis vid demens, nedsatt rörelseförmåga samt syn- och hörselnedsättning. Vi lever längre med sjukdom och funktionsnedsättningar. Som en följd härav ökar efterfrågan på rehabilitering, hjälpmedel och tillgänglighetsåtgärder i bostadsmiljön.

Resurser för behandling och rehabilitering har byggts upp främst inom kommunerna. Principen om kvarboende för äldre personer har betonats alltmer – både för den enskildes livskvalitet och av ekonomiska skäl. En annan tendens är att vård som givits inom den slutna vården nu ges i hemmet, exempelvis dialys, andningshjälp och smärtlindring. Förutom de hjälpmedel som används i behandlingen krävs utrustning i form av sängar, lyftar, madrasser m.m.

Även om resurser för behandling och rehabilitering byggts upp inom primärvården och inom den kommunala vården (basnivån) finns i dag en obalans mellan den slutna och öppna vården. Kvalitet och tillgänglighet måste öka på basnivån vilket också medför att specialistvården kan

avlastas de patienter som inte behöver vård där. Regeringens pågående äldresatsning syftar till att utveckla vård och omsorg på basnivån.

Att allt fler äldre kan ges behandling inom den slutna vården, de korta vårdtiderna och att rehabiliteringen i ökad utsträckning ges i eller nära den enskildes egen miljö ställer stora krav på samverkan mellan sjukvårdshuvudmännen. Det pågår arbete, både lokalt och centralt för att förbättra denna samverkan.

En förändring har inletts under de senaste åren med ökade inslag av privata utförare och kundvalssystem inom äldreomsorg och primärvård, syftande till en ökad mångfald. Offentlig upphandling ersätts av auktorisation, kundval och marknad. Dessa förändringar berör också hjälpmedelsverksamheten.

Närstående⁶ får en allt viktigare roll när det gäller vård och omsorg om personer med funktionsnedsättning, framför allt av äldre över 80 år. Samhället kan ge de närstående ett ökat stöd, t.ex. genom att brukarna erhåller hjälpmedel och en anpassad bostad. Från 1 juli 2009 har närståendes rätt till stöd från samhället stärkts⁷. En viktig del av satsningen Teknik för äldre riktar sig till anhöriga. Det nybildade nationella Anhörigcentrum, där HI är en part, kommer att bli betydelsefullt för att öka stödet till anhöriga.

Befarad brist på vård- och omsorgspersonal har gjort frågan om vissa hjälpmedel än viktigare. Personlyftar, reglerbara sängar och duschstolar är exempel på hjälpmedel som både underlättar för den enskilde och dessutom kan skapa en bättre arbetsmiljö för personal inom särskilt boende och inom hemtjänst. I den omfattande och långsiktiga kompetensutvecklingen av personal inom vården har också hjälpmedel och tillgänglighet en viktig plats.

Ny teknik som arbetsredskap för att på ett bra sätt komplettera mänskliga insatser kan, förutom effektiviseringar, också bidra till att höja statusen inom vård- och omsorgsyrkena.

Betydelsen av förebyggande åtgärder och ett aktivt arbete med folkhälsa har kommit allt mer i fokus. Folkhälsoinstitutet gör viktiga insatser på folkhälsoområdet. Sjukvårdshuvudmännen driver både lokalt och centralt dessa frågor. Hjälpmedel har stor betydelse för aktivitet och delaktighet hos äldre och hos personer med funktionsnedsättningar, exempelvis för att förhindra fall eller minska social isolering. Forskning

⁶ I det här dokumentet såväl som i andra sammanhang ersätter begreppet ”närstående” alltmer begreppet ”anhöriga”. Se t.ex. Senare ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och Prop. 2008/09:82 ”Stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående”.

⁷ Lag om ändring i socialtjänstlagen (2001:453), angående att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar eller stödjer närstående.

visar att äldre personer, trots funktionsnedsättningar och ökad sjuklighet, klarar sig bättre i det dagliga livet. En trolig förklaring är användning av ökat teknikstöd för att klara de vardagliga funktionerna.

En åldrande befolkning, nya behandlingsmöjligheter m.m. och begränsade medel för landsting och kommuner ställer stora krav på att använda befintliga resurser så effektivt som möjligt. För att möjliggöra detta ställs det ökade krav på användning av evidensbaserade metoder, på statistik och uppföljningar av verksamheten. Socialstyrelsen och SKL bedriver ett omfattande arbete med bland annat individbaserad statistik och kvalitetsindikatorer för att möjliggöra öppna jämförelser inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen.

Det är viktigt att hjälpmedelsverksamheten finns med i detta arbete. SKL har gett HI i uppdrag att i ett flerårigt arbete ta fram en bra statistik på hjälpmedelsområdet. Vidare är det angeläget att genomföra nytto- och kostnadsstudier samt konsekvensanalyser av olika slag. Dessa behövs bl.a. som underlag för de prioriteringsdiskussioner avseende hjälpmedel och rehabilitering som pågår inom hälso- och sjukvården.

En omfattande verksamhet sker också för att ta fram en Nationell IT-strategi.

Särskilda prioriteringar

I enlighet med HI:s ändamål arbetar institutet med en bred kärnverksamhet, samtidigt som institutet kraftsamlar kring några prioriterade områden. Erfarenheten från tidigare arbete med prioriterade områden visar att detta varit ett framgångsrikt sätt att arbeta på. Genom de projekt⁸ som HI drivit har ny kunskap tagits fram och förts ut till bl.a. sjukvårdshuvudmän och brukare. Arbetet har bidragit till att ta till vara de möjligheter som metod- och teknikutveckling samt hjälpmedel och förbättrad tillgänglighet ger när det gäller att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå de nationella målen för handikappolitiken och äldrepolitiken. Arbetet med de tidigare prioriterade områdena har – om än i mindre omfattning – också fortsatt som en del av den löpande verksamheten. Ett exempel är HI:s arbete med barn med funktionsnedsättning som bl.a. präglas av barnkonventionens artikel 31 om barns rätt till rekreation och fritid.

Områden som prioriteras är:

- Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv, perioden 2009–2011
- Äldre med funktionsnedsättningar, perioden 2003–2010
- Kognitiva funktionsnedsättningar, perioden 2003–2010

HI:s styrelse beslutar om prioriterade områden. Beslut om ett nytt prioriterat område är vanligtvis treårigt. Därefter kan området ersättas med ett nytt, eller förlängas. 2009 beslutades dels om det nya området Skola till Arbete, dels om förlängning av det prioriterade området Äldre med funktionsnedsättningar till och med 2010.

Inom respektive område ska de viktiga frågorna om sjukvårdshuvudmännens personal- och kompetensförsörjning, stödet till närstående, brukarmedverkan samt samverkan mellan kommuner och landsting inom vård och omsorg särskilt beaktas.

Prioriteringen av de tre områdena beaktas inom HI:s samtliga verksamhetsgrenar.

Information om de prioriterade områdena återfinns på HI:s webbplats, www.hi.se/prio.

⁸ Flertalet av HI:s utvecklingsprojekt har möjliggjorts genom olika externa utvecklingsbidrag. Möjligheten att få externa utvecklingsbidrag kommer även i framtiden att vara avgörande för omfattningen av institutets FoU-arbete.

Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv

Ett nationellt arbete med en ny skolpolitik med ökad uppmärksamhet på skolans kunskapsförmedlande roll kommer att vara i fokus framöver. I denna utveckling måste situationen för barn och ungdomar med funktionsnedsättning och deras lärande särskilt uppmärksammas. Det finns i dag ett stort engagemang i handikapprörelsen för att ta initiativ och medverka till en bättre skolsituation för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar.

Ett viktigt område gäller övergången från skola till arbete. I dag är det ofta problem för unga med funktionsnedsättningar att komma in i arbetslivet. Allt för sällan erbjuds ungdomar som kommer från t.ex. särskolan en möjlighet på den ordinarie arbetsmarknaden vilket får långtgående konsekvenser för individen och samhället.

Det behövs ökade kunskaper om olika funktionsnedsättningar och vad generella åtgärder och hjälpmedel kan bidra med för att undanröja hinder för delaktighet och jämlikhet i skolan.

För många barn och ungdomar med funktionsnedsättningar är förutom generella åtgärder och insatser tillgång till bra hjälpmedel och utrustning i skolan en nödvändig förutsättning för lärande/utbildning och för att komma in i arbetslivet.

HI avser att i samverkan med berörda myndigheter och verksamheter uppmärksamma hjälpmedel och den nya teknikens möjligheter på skolområdet. Arbetet ska även omfatta betydelsen av hjälpmedel och användning av ny teknik vid övergången från skola till arbetsliv.

I arbetet ska HI utgå från de principer som finns i barnkonventionen och i konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning om alla flickors och pojkars lika rättigheter och deras rätt att säga sin mening och få den respekterad. En viktig fråga är om det finns skillnader mellan flickor och pojkars tillgång till hjälpmedel och teknik och hur det påverkar deras delaktighet och aktivitet.

Syften med HI:s satsning inom området Skola till Arbete:

- att utveckla samarbetsformer med olika aktörer om hjälpmedel i skola och arbetsliv,
- att initiera och genomföra behovsanalyser med särskild betoning på barn och unga med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar,
- att stärka forsknings- och utvecklingsarbete som handlar om hjälpmedel för barn/unga,
- att genomföra provning och utvärdering av hjälpmedel, tjänster och metoder i skolan och arbetsliv,

- att i standardiseringsarbetet initiera perspektivet barn/unga med funktionsnedsättningar,
- att öka personalens kunskap om hjälpmedel, metoder och tjänster som har betydelse för barn/unga i skolan och i samband med övergången till arbetslivet,
- att öka kunskapen om vilka hinder och möjligheter som finns för barn/unga med funktionsnedsättningar i skola och arbetsliv,
- att utveckla samarbetsmodeller mellan hjälpmedelsaktörer, skola och arbetsliv,
- att medverka till en tydligare ansvarsfördelning mellan kommunen/-skolan och landstinget när det gäller hjälpmedel i skolan och
- att förbättra informationen om hjälpmedel på berörda webbplatser.

Exempel på genomförda och pågående verksamheter

HI har tidigare medverkat till uppbyggnad av skoldatatek. En samverkan med dessa planeras i den nya satsningen Skola till Arbete.

HI har under 2008 slutfört en utredning åt SKL om gränsdragningsfrågor mellan landsting och kommuner när det gäller hjälpmedel i skolan. Genom en enkät till landstingens hjälpmedelsverksamhet och rektorer i kommuner har en kartläggning gjorts avseende överenskommelser mellan kommuner och landsting om kostnadsansvar för hjälpmedel i skolan, hur överenskommelserna tillämpas, vilka definitioner som används samt hur ansvaret för kompetensutveckling och uppföljning ser ut. Utredningen visade att det finns oklarheter och okunskap om hjälpmedel och kostnadsansvar i den kommunala skolan, framför allt inom särskolan, när det gäller barn och ungdom med kognitiva funktionsnedsättningar eller flerfunktionsnedsättningar.

Inom ramen för projektet KogniTek har ett projekt genomförts om hörsel-hjälpmedel i skolan för barn med kognitiva funktionsnedsättningar. Slutredovisning inlämnades under 2009. Resultaten visar på att hörsel-hjälpmedel kan vara ett bra sätt för att öka skolprestationen hos målgruppen.

Inom ramen för arbetet med Skola till Arbete har HI under 2009 kontaktat berörda myndigheter och organisationer. Planer för olika insatser har arbetats fram tillsammans med bland annat Specialpedagogiska Skolmyndigheten (SPSM) och ett antal handikapporganisationer.

HI och SPSM har genomfört en gemensam förstudie för att få fram goda exempel på inlärningsmiljöer där lämpliga hjälpmedel, tjänster och metoder använts för att underlätta inlärningsprocessen. Studien är avgränsad till hörsel- och kognitionsområdena.

Vidare genomför HI en kvalitativ studie där ungdomar med neuro-psykiatrisk problematik delger sina erfarenheter från gymnasietiden avseende hjälpmedel och annat stöd.

En större satsning som planeras inom Skola till Arbete avser en försöksverksamhet som syftar till att bidra med att öka kunskaperna om hur hjälpmedel, metoder och tjänster i skolan kan underlätta skolarbetet och övergången till arbetslivet samt utveckla samverkansformer mellan lärare, elever och andra berörda aktörer. En ansökan till Arvsfonden lämnades in i september 2009.

Äldre med funktionsnedsättningar

Ett grundläggande mål för äldrepolitiken är att äldre ska kunna leva aktivt, självständigt och tryggt. Med stigande ålder följer vanligen nedsatta funktioner. Riktigt hög ålder innebär ofta flera funktionsnedsättningar samtidigt, t.ex. nedsatt rörelseförmåga, kognitiv förmåga, syn och hörsel. Hjälpmedel, lättillgänglig fysisk miljö samt användarvänliga produkter och tjänster⁹ kan spela en nyckelroll för att kompensera funktionsnedsättningar och skapa förutsättningar för delaktighet, självständighet och trygghet. Mot den bakgrunden är det inte förvånande att de flesta brukare av hjälpmedel är äldre personer. Ca 70 procent av de hjälpmedel som förskrivs är till personer över 65 år.

Tillgången till bra och väl fungerande hjälpmedel och en tillgänglig bostads- och närmiljö är av avgörande betydelse för att förverkliga målen i äldrepolitiken. Hjälpmedel och tillgänglighet är också viktigt ur ett folkhälsoperspektiv.

Bra hjälpmedel, ny teknik och informations- och kommunikationstjänster kan också medverka till viktiga arbetsmiljöförbättringar för personal inom vården och omsorgen, liksom till ökad trygghet och förbättrat stöd till närstående.

HI:s arbete inom området har både varit inriktat mot äldre generellt och mot vissa definierade behovsgrupper som t.ex. personer med demenssjukdomar och sårbara personer över 80 år. En presentation av äldre-satsningen finns på HI:s webbplats, www.hi.se/aldre.

Syften med HI:s satsning inom området Äldre med funktionsnedsättningar:

- att verka för att hjälpmedel, ny teknik samt informations- och kommunikationstjänster i större utsträckning används för att främja hälsa, förebygga ohälsa genom ökad aktivitet, delaktighet och trygghet,
- att medverka till att hjälpmedel och annat teknikstöd utvecklas och anpassas utifrån äldres behov och att det sker i samverkan med företag, berörda huvudmän, brukarorganisationer och andra berörda,
- att medverka till att utveckla metoder för förskrivning och användning av hjälpmedel och annat teknikstöd,
- att initiera behovsanalyser inom området hjälpmedel och annat teknikstöd,
- att genomföra provning och utvärdering av hjälpmedel, tjänster och metoder för äldre och äldre med funktionsnedsättning,
- att verka för att hälsoekonomiska studier inom området genomförs,

⁹ Detta gäller inte minst tillgång till informations- och kommunikationstjänster (IKT).

- att följa och initiera forskning och utveckling inom området äldre kopplat till hjälpmedel och annat teknikstöd samt verka för att området beaktas i forskning och utveckling,
- att medverka till ökad samverkan mellan kommuner och landsting avseende äldre med funktionsnedsättnings tillgång till och användning av hjälpmedel och annat teknikstöd,
- att förbättra informationen till äldre och närstående om hjälpmedel, annat teknikstöd och hjälpmedelsverksamheten,
- att utveckla och sprida kunskap om betydelsen av hjälpmedel och annat teknikstöd till närstående och vårdpersonal i deras arbete och
- att genomföra regeringsuppdraget Teknik för äldre.

Exempel på genomförda och pågående verksamheter

Nätverk och grupper

Kommunnätverket

Kommunnätverket äldre och rehabilitering är HI:s forum för kunskapsutbyte med landets kommuner inom området äldre och rehabilitering. Drygt 270 kommuner deltar med kontaktpersoner i nätverket. Nätverket får fortlöpande information om HI:s verksamhet inom området äldre med funktionsnedsättningar och nätverket ger också möjlighet till erfarenhetsutbyte kollegor emellan. Nätverket medverkar bl.a. i undersökningar om äldres rehabilitering som Socialstyrelsen genomför tillsammans med HI. En undersökning om rehabilitering för äldre hemmaboende personer genomfördes under 2007. Under 2008 medverkade kommunnätverket i en enkät om kommunal dagverksamhet med inriktning på rehabilitering för äldre.

Referensgrupp med kommunföreträdare

HI har en referensgrupp med kommunföreträdare som diskuterar angelägna frågor i den kommunala rehabiliterings- och hjälpmedelsverksamheten inom äldreområdet.

Informations- och erfarenhetsutbyte med Äldreforskare

HI:s grupp med äldreforskare träffas två gånger per år för information och erfarenhetsutbyte om aktuell forskning samt för att diskutera behov av och initiera ny forskning.

Kontakter med regionala FoU-enheter

Kontakterna med de regionala FoU-enheterna inom äldreområdet har stärkts och flera av enheterna arbetar med utvecklingsprojekt som fått stöd från HI.

Samverkan med Folkhälsoinstitutet

Folkhälsoinstitutet (FHI) arbetar bl.a. med frågor kring byggd miljö och fysisk aktivitet och äldres hälsa. HI har etablerat samverkan med FHI i dessa frågor.

NIKOLA

NIKOLA (Nätverk Inkontinens Kommuner och Landsting) är ett nationellt nätverk inom inkontinensområdet, där HI har en sammanhållande roll. I nätverket ingår representanter från landsting och kommuner. Inom nätverket finns olika arbetsgrupper som bl.a. har arbetat med att formulera krav på inkontinensprodukter, klassificering och egenskaper.

Information och kunskapsspridning

HI:s webbplats

Allt mer information läggs ut på HI:s webbplats. Avsnittet om HI:s verksamhet inom området äldre med funktionsnedsättningar uppdateras kontinuerligt.

ID-dagar

Inom IT-området anordnas årligen ID-dagar (Informations- och Demonstrationsdagar) om teknik för människor med funktionsnedsättning. De senaste åren har en seminariedag med inriktning på teknik för äldre anordnats.

Kunskapssammanställningar

Under 2007 tog HI fram en kunskapssammanställning om fallolyckor, "Fallolyckor bland äldre – En kunskapssammanställning med koppling till hjälpmedel och anpassningar av hemmet".

En Vägledning för trygghetslarm och trygghetstelefoner planeras att ges ut under 2010 i samverkan med Post- och telestyrelsen, Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting.

Nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor

Socialstyrelsen har fått regeringens uppdrag att utse nationella kompetenscentrum för anhörigfrågor. Fokus, Regionförbundet i Kalmar län har utsetts av Socialstyrelsen att driva ett nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor. HI ingår som en av sju partners.

En viktig uppgift för anhörigcentret är att skapa en nationell överblick samt att samla in, strukturera och sprida kunskap på anhörigområdet. Anhörigcentret är en länk mellan forskning, praktik och beslutsfattare. Anhörigcentret stödjer och stimulerar också utvecklingsarbete rörande anhörigas situation. Ett prioriterat utvecklingsområde där HI har en viktig roll är E-tjänster och ny teknik/hjälpmiddel för anhörigvårdare.

Svenskt demenscentrum

Socialstyrelsen har fått regeringens uppdrag att utse nationellt kompetenscentrum för demensfrågor. Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum och Stiftelsen Silviahemmet har utsetts av Socialstyrelsen att driva Svenskt demenscentrum (SDC).

SDC ska bygga upp en kunskapsbank inom demensområdet. SDC kommer även att vara en aktiv aktör och pådrivande för en positiv utveckling av vård och omsorg för personer med demens. HI har ett nära samarbete med SDC när det gäller kunskapsspridning.

Forsknings- och utvecklingsprojekt

Teknik för äldre

På uppdrag av regeringen samordnade HI satsningen Teknik för äldre. Uppdraget pågick under åren 2007–2009 och omfattade bl.a. cirka 100 utvecklingsprojekt. Inom ramen för projektet genomfördes vidare s.k. riktade utvecklingsprojekt t.ex. en försöksverksamhet om information och tillgänglighet till bra produkter i Hallands län, utformning av en tillgänglighetsportal för fastighetsägare i hela landet samt en försöksverksamhet inom anhörigområdet i Göteborgs kommun. Mer information finns på www.hi.se/teknikforaldre.

Teknik och demens

Projektet har under åren 2004–2008 genomförts i samarbete med Demensförbundet och Alzheimerföreningen i Sverige och stöddes med medel ur Arvsfonden. Utvecklingsarbetet har bedrivits vid resursenheterna Stockholms sjukhem och Arbetsterapeuterna Primärvården Gästrikland och tillhörande FoU-enheter. Projektet har lett till ny kunskap om och nya erfarenheter av hur hjälpmedel och ny teknik kan stödja och underlätta för personer med demens och för deras anhöriga. Resultat och erfarenheter från projektet har presenterats på en rad konferenser och seminarier samt uppmärksammats internationellt bl.a. i Japan och Kina. Ett utbildningsmaterial om förskrivning av kognitiva hjälpmedel till personer med demens har tagits fram. Materialet "Utbildning om teknik och demens – Vi kan alltid göra nåt!" finns dels tillgängligt på HI:s webbplats, dels på dvd. HI har tagit initiativ till fortsatt utvecklingsarbete inom området kognitivt stödjande hjälpmedel och ny teknik för yngre personer (under 65 år) med demenssjukdom och deras familjer.

NUH

Under 2005–2008 genomfördes ett tvåårigt nordiskt projekt om teknik och demens med medel från NUH (Nordiskt utvecklingscenter för handikapphjälpmedel). HI ansvarade för projektet. Projektet tog fram fallbeskrivningar i varje land samt analyser av betydelsen av kognitiva hjälpmedel för personer med demens. Resultatet finns beskrivet i rapporten "Teknik och demens i Norden, Tekniska hjälpmedel som kognitivt stöd i vardagen för personer med demenssjukdom".

HI var under 2006–2007 samordnare för det nordiska projektet, NordBo, vars syfte var att lyfta fram frågor om boende för äldre med funktionsnedsättningar.

Boende

Under 2009 inleddes ett strategiskt samarbete mellan Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Allmännyttiga bostadsbolag – SABO – och HI om äldres boende. Samarbetet omfattar kommunernas boendeplanering, hur den fysiska tillgängligheten kan förbättras, seniorboende och trygghetsbostäder, olika typer av teknikstöd. Under 2009 genomfördes en konferens i samverkan med region Halland där också en ny informationsportal om Tillgängligt Boende lanserades. Den återfinns på HI:s Hjälpmedelstorg, www.hjalpmedelstorget.se. Under 2010 fortsätter samarbetet.

Under våren 2009 antog styrelsen en strategi för HI:s arbete inom området tillgängligt boende. Därefter inrättades ett utvecklingsråd inom Boendeområdet, i det ingår representanter för bl.a. arkitekter, bostadsbolag, bostadsforskare, äldre- och handikapporganisationer. Under 2010 planeras för fler regionala bostadskonferenser. Vidare kommer informationsportalen om Tillgängligt boende att vidareutvecklas.

Hemma med IT

Under åren 2004–2007 arbetade projektet Hemma med IT nationellt och i tre kommuner med teknikutveckling och tester av produkter och tjänster i syfte att stödja äldre personer med kognitiva funktionsnedsättningar.

Syntes

Projektet Syntes genomfördes 2004–2008 tillsammans med SRF och stöddes med medel ur Arvsfonden. Projektet syftade till att utveckla rehabilitering av främst äldre personer med synnedsättning samt till att utveckla specialistfunktionerna vid syncentralerna. Tanken är att kompetens ska byggas upp i primärvård och i kommunal hälso- och sjukvård så att rehabilitering av äldre med synnedsättning i ökad utsträckning ska kunna ske i den enskildes närmiljö. Försöksverksamheten bedrevs vid primärvårdsenheter och kommuner i Dalarna och i Gästrikland.

Ett 30-tal delprojekt har fått stöd från Syntes, främst för att utveckla specialistfunktionerna vid syncentralerna.

Arbetet med att sprida erfarenheter från projektet och stimulera till uppbyggnad av kompetens inom primärvård och kommuner för rehabilitering för äldre med lindrigare synnedsättning har fortsatt efter 2008.

Hjälpmiddelsinstitutets utvecklingsstöd

Inom äldreområdet beviljades under 2007 tre ansökningar, under 2008 fyra ansökningar under 2009 en ansökan.

Sårbara äldre personer

En kartläggning av kunskapsläget om hur hjälpmedel och bostadsanpassningen påverkar delaktigheten och självständigheten hos personer över 80 år med multipla hälsoproblem genomfördes under 2005 på uppdrag av HI vid Institutionen för arbetsterapi och fysiologi, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet. Resultat redovisas i HI:s skrift, "Sårbara äldre personer – en studie om hjälpmedelsanvändning och anpassning av bostad". Fortsatt utvecklingsarbete inom området påbörjades under 2009, bl.a. undersöktes behov och val av hjälpmedel för äldre (över 80 år) mycket sårbara personer i eget boende. Arbetet ingår som en del i Vårdalinstitutets äldreplattform.

Kognitiva funktionsnedsättningar

Kognition handlar om de processer som sker i hjärnan då vi tar emot, bearbetar och förmedlar information. Inte minst de senare årens utveckling inom informationsteknikområdet öppnar nya möjligheter för människor med kognitiva funktionsnedsättningar.

HI:s satsning inom området kognition syftar till att förbättra och utveckla hjälpmedel för personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Satsningen syftar också till att utveckla metoder för hur hjälpmedel bäst introduceras och hur hjälpmedelsanvändning kan stödjas.

Inom ramen för arbetet kan HI bidra med kunskap som kan användas vid utveckling och design av konsumentprodukter och tjänster.

En presentation av HI:s arbete med området återfinns på HI:s webbplats, www.hi.se/kognition.

Syften med HI:s satsning inom området Kognitiva funktionsnedsättningar:

- att medverka till att ta tillvara teknikens möjligheter och förbättra redan existerande hjälpmedel och att tillsammans med bl.a. företag och berörda huvudmän medverka till utveckling av nya hjälpmedel för människor med kognitiva funktionsnedsättningar,
- att genomföra behovsanalyser,
- att genomföra nytto- och kostnadsanalyser inom några delområden,
- att utveckla metoder för hur hjälpmedel bäst introduceras till personer med kognitiva funktionsnedsättningar,
- att utveckla och sprida kunskap – inte minst på HI:s webbplats – om de kognitiva hjälpmedlens betydelse för arbetsmiljön, för tryggheten och för stödet till anhöriga.
- att öka kunskapen om kognitiva funktionsnedsättningar och lyfta fram betydelsen av att väl fungerande hjälpmedel tillhandahålls,
- att medverka till bättre samverkan mellan kommuner och landsting avseende personer med kognitiva funktionsnedsättningar,
- att medverka till att riktlinjer för utformning av webbsidor beaktar de krav som personer med kognitiva funktionsnedsättningar har,
- att genomföra provning och utvärdering av hjälpmedel, tjänster och metoder inom området kognitiva funktionsnedsättningar,
- att i standardiseringsarbetet inkludera krav och provmetoder som beaktar kognitiva funktionsnedsättningar och
- att genomföra regeringsuppdraget Hjälpmedel i fokus - för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Exempel på genomförda och pågående verksamheter

HumanTeknik

Projektet avslutades under 2004 men arbetet med resultatspridning har fortsatt. Under 2008 producerades en lärobok om psykiska funktionsnedsättningar och hjälpmedel, målgrupp är olika vårdutbildningar. Under 2009 bidrog HI med ett avsnitt om hjälpmedel för personer med psykisk funktionsnedsättning i en antologi om Psykiatri för baspersonal - kunskap för en evidensbaserad praktik.

NUH

Tillsammans med Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) och Intresseförbundet för personer med schizofreni och liknande psykoser (Schizofreniförbundet) initierades ett Nordiskt samarbete på basis av resultaten från HumanTeknik. Projektet avslutades under 2008.

Hjälpmiddelsinstitutets utvecklingsstöd

Under vardera åren 2007, 2008 samt 2009 beviljades ett projekt inom området kognition.

Skoldatatek

HI har genomfört försöksverksamhet med uppbyggnad av skoldatatek samt medverkat till utveckling av fler skoldatatek i landet. Information om skoldatateken finns på www.skoldatatek.se

KogniTek

Projektet KogniTek som stöddes med medel ur Arvsfonden var en satsning inom området kognition och hjälpmedel som pågick åren 2005–2009. Syftet var att utveckla nya former av stöd för vuxna personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Inom projektet startades två försöksverksamheter, en i Uppsala och en i Lund/Orup.

Inom projektet har sju utvecklingsprojekt beviljats medel av Arvsfonden. En presentation av KogniTek finns på HI:s webbplats, www.hi.se/kognitek

Den kunskap som har tagits fram i projektet kommer att användas vid utbildningar bl.a. av organisationen Hjärnskadeförbundet Hjärnkraft, som var en av HI:s samarbetspartner i projektet.

Mon Ami

MonAMI (Mainstreaming on Ambient Intelligence) är ett fyraårigt projekt som syftar till att utveckla och storskaligt prova tjänster baserade på ny teknik (3G-telefoner, digital-TV, bredbandsinternet) i hemmet som stödjer ökad trygghet, självständighet och livskvalitet för äldre och för personer med funktionsnedsättning. Projektet som finansieras via EU:s sjätte ramprogram för forskning och utveckling påbörjades i september 2006. Projektet är 2010 inne på det avslutande året. I projektet deltar 14 partners från nio länder och HI fungerar som koordinator.

Hjälpmiddelskonsulenter inom området kognition, Kognet

Kognet är ett nätverk för hjälpmedelskonsulenter inom området kognition, där alla landets hjälpmedelscentraler ingår. Nätverket träffas årligen för fortbildning och erfarenhetsutbyte.

Samarbete med Karolinska Institutet (KI)

Under 2009 initierade Karolinska Institutet och HI en gemensam studie om förutsättningarna för ett fördjupat samarbete inom kognitionsområdet. Det handlar bl.a. om att bedriva kurser och evidensbaserad forskning om hjälpmedel på basis av resultat som framkommit i projekt som drivs av HI. Ambitionen är att det pågående arbetet ska leda till ett fördjupat samarbete framöver.

Hjälpmedel i fokus – för personer med psykisk funktionsnedsättning

Hjälpmedelsinstitutet har fått regeringens uppdrag att sprida kunskap om och utveckla hjälpmedel till personer med psykisk funktionsnedsättning. Uppdraget ska pågå under åren 2009–2011 och innebär att Hjälpmedelsinstitutet ska

- öka och utveckla informationen samt förbättra informationsvägarna om hjälpmedel till brukare, anhöriga och olika huvudmän,
- utforma och genomföra utbildningar om hjälpmedel till olika personalgrupper, bland annat handläggare och andra tjänstemän som bedömer behov av stödinsatser i kommuner och landsting, samt
- utveckla nya hjälpmedel, tjänster och metoder till personer med psykisk funktionsnedsättning samt främja användningen av bra produkter.

För genomförandet har regeringen avsatt 15 miljoner kronor per år.

Hjälpmedelsinstitutets verksamhetsgrenar

HI:s program för 2010 redovisas med utgångspunkt från sex verksamhetsgrenar samt ledning och administration:

- Provning och stöd vid upphandling
- Forskning och utveckling
- Utredningsverksamhet
- Utbildning och kompetensutveckling
- Internationell verksamhet
- Information och kommunikation
- Ledning och administration

Provning och stöd vid upphandling

Syfte

- Genom provning, bedömning och utvärdering medverka till att de hjälpmedel som tillhandahålls av sjukvårdshuvudmännen och andra aktörer är säkra och har god teknisk och funktionell kvalitet.
- Genom provning, bedömning och utvärdering inom olika produkt- och tjänsteområden visa den nya teknikens möjligheter för personer med funktionsnedsättning, äldre, närstående och personal.
- Identifiera och sprida behov, önskemål och erfarenheter av att använda olika hjälpmedel, produkter och tjänster.
- Genom stöd till det lokala upphandlingsarbetet bidra till att sjukvårdshuvudmännen kan genomföra upphandling på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten	8,3	8,2	7,2
Försäljningsintäkter	2,0	1,8	2,2
Projektbidrag			
Summa kostnader	10,3	10,0	9,4
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>8,1</i>	<i>7,7</i>	<i>7,7</i>
Del av HI:s totala kostnader	12 %	10 %	10 %

Verksamhetsbeskrivning

Syftet med HI:s arbete med provning och upphandlingsstöd är att sjukvårdshuvudmännen på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt ska kunna upphandla tekniskt och funktionellt bra hjälpmedel. En grund för bra och säkra produkter är internationella och europeiska standarder. En annan grund är de nationella, regionala och lokala krav, utöver standarder, som ställs i samband med upphandling av hjälpmedel. HI deltar aktivt i

standardiseringsarbetet. Mer om HI:s arbete med standardisering återfinns under verksamhetsgrenen forskning och utveckling.

HI genomför utvärderingar av produkter, hjälpmedel och tjänster tillsammans med äldre och användare med funktionsnedsättning. Målet med utvärderingarna är att dessa personer ska få tillgång till hjälpmedel, produkter och tjänster som passar deras behov och önskemål. För att uppfylla målet ska resultatet av utvärderingarna sammanställas på ett sätt som anpassas efter den aktuella målgruppen samt spridas till en så stor del av målgruppen som möjligt. Målgruppen kan vara användarna själva, personal inom hjälpmedelsverksamheten, förskrivare av hjälpmedel och i vissa fall även tillverkare och beslutsfattare.

En del av provningsverksamheten är ackrediterad av Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC). Ackrediteringen gäller för specifika mätmetoder inom områdena manuella och eldrivna rullstolar samt inkontinenshjälpmedel och medicinska handskar. Det ackrediterade provningsarbetet utförs på uppdrag från i första hand företag i samband med produktutveckling, CE-märkning och upphandling.

Regionala och lokala hjälpmedelsupphandlingar ersätter successivt de avropsavtal som upphandlats centralt av HI på uppdrag av sjukvårdshuvudmännen, och i takt med att avtalen löper ut. Fram till dess att det sista avtalet löper ut den 31 juli 2010 förvaltar HI upphandlade avtal. Förvaltningen innebär fortlöpande uppdateringar, med bl.a. provning och bedömning av nya produkter som ska ersätta produkter i gällande avtal.

HI erbjuder stöd och rådgivning åt huvudmännen. Detta sker främst genom direkt samarbete med upphandlande myndighet i samband med regional/lokal upphandling. HI medverkar också i det arbete som Landstingsnätverket för Upphandling (LfU¹⁰) genomför avseende mallar för upphandling av hjälpmedel. Mallarna utgör ett verktyg för att förenkla det lokala upphandlingsarbetet och leverantörernas arbete med anbud.

Upphandlingsvärdet för de hjälpmedel, inklusive tillbehör och reservdelar, som sjukvårdshuvudmännens hjälpmedels-, syn- och hörcentraler årligen köper in uppgår till cirka 1,5 miljarder kronor.

På uppdrag av Synskadades Riksförbund (SRF) genomför HI upphandling av ledarhundar. De första avtalen trädde ikraft 2006. Efter genomförd upphandling 2009 föreligger nya avtal fr.o.m. 2010. HI:s arbete med upphandling av ledarhundar finansieras inom ramen för HI:s statsbidrag.

¹⁰ LfU är Sveriges Kommuner och Landstings och sjukvårdshuvudmännens gemensamma forum för utveckling, samverkan och erfarenhetsutbyte inom upphandlingsområdet.

En statlig utredning om tjänstehundar tillsattes 2009¹¹. Utredningen fick bl.a. i uppdrag att till årsskiftet 2009/10 utvärdera hur systemet för upphandling och placering av ledarhundar fungerat.

Hjälpmiddelsinstitutet är sammanhållande i nätverket NIKOLA, Nätverk Inkontinens Kommuner och Landsting, som förutom en årlig konferens också arbetar med flera olika arbetsgrupper. Inom "Kravgruppen" har ett upphandlingsunderlag som revideras regelbundet och som kallas KlaraKrav tagits fram. Inom Kvalitetsgruppen fortsätter arbetet med förskrivarstöd inkontinens som är ett projekt som finansieras av Arvsfonden.

Datorbaserade system för bl.a. lagerstyrning, information om produkter, priser m.m. används i dag inom många hjälpmedelsverksamheter. Under 2003 genomfördes ett projekt som resulterade i en för hjälpmedelsverksamheten, hjälpmedelsleverantörer och HI gemensam IT-plattform, Hinfo.

Hinfo är i drift sedan 2004 och är sedan 2008 tillgängligt för allmänheten på www.hinfo.se. HI deltar som både kund och leverantör i det fortsatta arbetet med att utveckla plattformen. Uppgifterna i Hinfo uppdateras av leverantörerna. Artikelregister i hjälpmedelsverksamheternas datorbaserade system uppdateras idag med uppgifter från Hinfo. Flertalet landsting ställer skall-krav på att antagen leverantör ska vara med i Hinfo när avtalet träder i kraft.

Det under 2007 inrättade Hinfo-kansliet på HI fortsätter sitt arbete under 2010 med uppgift att vara en sammanhållande länk för utvecklingen av Hinfo.

Ur HI:s egen databas HIDA (Hjälpmedel I Databas) produceras idag bl.a. avtals- och produktinformation avsedd för sjukvårdshuvudmännen och HI:s webbportaler. Webb-HIDA, som utgör en del av databasens innehåll, är tillgänglig för allmänheten på www.hi.se/hida.

Aktiviteter

Provning, utvärdering, metoder och krav

- Provning och bedömning i samband med förvaltning av gällande avtal kommer att ske i takt med inkomna anmälningar till dess att det sista avtalet löper ut 2010-07-31. HI:s kravspecifikationer inom aktuella produktområden kommer att användas vid denna provning och bedömning.
- HI ska i samverkan med LfU (Landstingsnätverket för Upphandling) medverka i utarbetande av nationella grundkrav att användas vid lokala och regionala upphandlingar.

¹¹ Dir. 2009:24.

- Under förutsättning att medel beviljas från NVC¹² kommer HI att leda en nordisk arbetsgrupp för att utveckla och förvalta kravspecifikationer och riktlinjer för hörselhjälpmedel.
- Uppdragsprovning av t.ex. Hygienhjälpmedel kommer att genomföras på uppdrag av leverantörer/tillverkare.
- Ackrediterad provning av manuella och eldrivna rullstolar kommer att utföras på uppdrag av leverantörer/tillverkare.
- HI kommer att uppdatera ett antal ackrediterade provningsmetoder för rullstolar mot gällande europeiska/internationella standarder.
- Ackrediterad provning av förbrukningsartiklar; inkontinenshjälpmedel och handskar, kommer att genomföras på uppdrag av leverantörer/tillverkare.
- Verksamheten avseende uppdrags- och ackrediterad provning ska ses över när det gäller effektivisering av provningsprocesserna.
- Under året kommer arbete att påbörjas med att ta fram nya provningsmetoder för inkontinenshjälpmedel och andra förbrukningsartiklar. Ett arbete som främst sker inom ISO.
- Inom ISO-arbetet påbörjas arbete med utveckling av en ny metod för att mäta inkontinensprodukters absorptionsförmåga.
- HI fortsätter sin medverkan i arbetsgruppen "Rullstolar i kollektivtrafiken". Arbetsgruppen bildades för att sammanföra personer som arbetar med hjälpmedelsfrågor med personer som arbetar med tillgänglighet inom kollektivtrafiken och med brukarrepresentanter. Gruppen träffas två gånger per år. Aktuell information om arbetet från gruppen finns publicerat på HI:s webbplats.
- I nätverket NIKOLA fortsätter arbetet med arbetsgrupperna Kvalitetsgruppen och Databasgruppen. Under 2009 har Kvalitetsgruppen inlett samarbete med Socialstyrelsen gällande nationella indikatorer inom inkontinensområdet. Detta arbete fortsätter under 2010.

¹² Nordens Välfärdscenter, NVC, är en institution under Nordiska ministerrådet, social- och hälsosektorn.

- HI ska genomföra minst sex utvärderingar av produkter, hjälpmedel och tjänster tillsammans med användare med en så jämn spridning som möjligt inom de tre prioriterade områdena:
 - Skola till Arbete
 - Äldre med funktionsnedsättningar
 - Kognitiva funktionsnedsättningar
- Initiera samarbete med övriga verksamheten på HI inom området utvärderingar tillsammans med användare.
- HI ska utveckla minst ett samarbete med hjälpmedelsverksamheten och/eller vårdinrättningar när det gäller utvärderingar tillsammans med användare.
- Identifiera minst 50 användare som är intresserade av att delta i utvärderingar av produkter, hjälpmedel eller tjänster.
- Vid planering av nya utvärderingar med användare ska genusperspektivet beaktas.

Information om produkter, provning, utvärdering, metoder, krav och HI-avropsavtal

- Identifiera och använd nya sätt att sprida resultat från utvärderingar tillsammans med användare för att nå den aktuella målgruppen. Minst tre olika sätt att sprida information ska prövas och utvärderas.
- HI ska initiera och implementera olika metoder och arbetssätt för att samla in användares erfarenheter och synpunkter om produkter, hjälpmedel och tjänster och informera om dessa erfarenheter.
- Ett stöddokument till sjukvårdshuvudmännen ska tas fram, om spårbarhet och individmärkning av hjälpmedel.
- Under 2007–2008 medverkade HI i att ta fram "enhetliga funktionsbegrepp för hörapparatupphandling". Under 2010 kommer arbetet att följas upp och begreppen uppdateras i samråd med landstingspersonal som deltagit i upphandlingsprocesser. HI sammankallar och leder arbetet.
- HI ska i samarbete med arbetsgruppen "Rullstolar i kollektivtrafiken" utöka antalet informationsblad med information om hur man som brukare av rullstol lättare ska kunna använda kollektiva färdstätt. Informationsblad planeras för färd med båt. Materialet publiceras på HI:s webbplats.
- En uppdatering av skriften "Din elrullstol" kommer att göras efter önskemål från hjälpmedelsverksamheten. Utformningen av skriften

bör tas fram i en arbetsgrupp med representanter från hjälpmedelsverksamheten i olika delar av landet.

- HI har tidigare gjort en sammanställning av brandvarnare för personer med hörselnedsättning. HI avser ta kontakt med Myndigheten för samhällsberedskap angående en uppdatering av skriften.
- Hinfo-kansliet skall under året genomföra de aktiviteter som finns i kommunikations- och handlingsplanen för Hinfo.
- Se över användningen av webb-HIDA när HI-avtalen löper ut under 2010.
- Medverka vid fortsatt utveckling av publika Hinfo.
- HI ska ha beredskap för att bidra med information om hjälpmedel på www.1177.se (hette tidigare sjukvårdsrådgivningen).
- HI:s Upphandlingscirkulär med information om gällande HI-avtal och avtalsförändringar ska göras tillgängliga för sjukvårdshuvudmännen på institutets webbplats.

Upphandling

- Avtalen avseende ledarhundar som gäller för 2010 ska förvaltas. Om förlängning av avtalsperioden inte är aktuell ska ny upphandling genomföras.
- HI ska bistå sjukvårdshuvudmännen med tillgång till förfrågningsunderlag, som utarbetats vid lokala hjälpmedelsupphandlingar, samt strategisk information över huvudmännens avtalsperioder inom respektive upphandlat hjälpmedelsområde.
- 53 gällande HI-avtal ska förvaltas för huvudmännens räkning.
- HI ska medverka i LfU:s arbete med utveckling av upphandlingsmallarna för hjälpmedel.

Inför 2011 och 2012

HI ska prova, bedöma och utvärdera nya produkter, tjänster och metoder med inriktning på prioriterade områden och särskilda åtaganden.

HI ska utveckla verksamheten med inriktning mot brukares, närståendes och allmänhetens efterfrågan på information om hjälpmedel och produkter som är bra, säkra och har en god teknisk och funktionell kvalitet.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Antal inkomna provningsärenden	285 st	159 st	60 st
Antal produkter och artiklar registrerade i HIDA	98 864 st	100 237 st	101 679 st
Antal upphandlingsobjekt	26 st	25 st	25 st
Antal gällande avtal	228 st	228 st	228 st

Forskning och utveckling

Syfte

- Arbeta med forskning samt teknik-, metod- och verksamhetsutveckling avseende hjälpmedel och hjälpmedelsförsörjning.
- Särskilt följa, påverka och utveckla användningen av ny teknik.
- Arbeta med standardisering.
- Bidra med kunskap om konkreta insatser för att förbättra samspelet mellan hjälpmedel och den fysiska miljön.
- Bidra med kunskap om konkreta insatser för ett informations-samhälle för alla.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten *	9,5	10,0	10,5
Försäljningsintäkter	4,8	7,4	8,0
Projektbidrag **	19,9	29,2	30,3
Summa kostnader	34,2	46,6	48,8
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>12,5</i>	<i>15,5</i>	<i>16,3</i>
Del av HI:s totala kostnader	38 %	47 %	49 %
* Varav HI:s utvecklingsstöd	0,0	0,0	0,0

** Exkl. projektbidrag som förmedlas vidare till övriga 13 partners inom EU-projektet MonAMI och inom Hjälpmedel i fokus.

Verksamhetsbeskrivning

HI vill medverka till att hjälpmedelsverksamheten blir mer kostnads-effektiv och behovsrelaterad. I detta ingår att samarbeta med forskare, företag, brukare och personal på fältet samt att sprida information om nya rön inom verksamhetsområdet.

HI ska bidra till att hjälpmedel och bra produkter och tjänster i större utsträckning ses som en viktig del både för att öka livskvaliteten för brukarna och som ett medel för att påverka kostnader i kommuner och landsting samt i samhället som helhet.

HI arbetar för att forskning kring hjälpmedel och funktionsnedsättningar ska bedrivas i ökad omfattning och då särskilt med att lyfta fram teknik, miljö och funktionsnedsättningar/hinder som ett angeläget forskningsområde. I arbetet ingår också att systematiskt använda sig av ny kunskap i akademiska avhandlingar som läggs fram inom ovan nämnda områden. Bland annat samlar HI en grupp äldreforskare till regelbundna seminarier. Arbetet i gruppen syftar till att informera och utbyta erfarenheter om pågående forskning samt formulera behov av och initiera ny forskning.

I HI:s roll som kunskapscentrum ingår att identifiera, utveckla och tillvarata teknikens möjligheter för att skapa ökad tillgänglighet, delaktighet, aktivitet, trygghet och självständighet. I rollen ingår också att uppmärksamma berörda huvudmän om behovet av samverkan kring regelverk för t.ex. bostadsanpassning och hjälpmedel för att underlätta introduktionen av nya teknikstöd. En viktig uppgift för HI är att bidra med kunskap till myndigheter, kommuner, landsting, brukarorganisationer och andra intressenter.

SmartLab är en del av HI:s satsning på IT-stöd i boendet och består av en demonstrationslägenhet. Avsikten är att ge HI en plattform för långsiktigt arbete med IT-stöd i boendet. SmartLab erbjuder både en fysisk och virtuell mötesplats för brukare, företrädare för vård och omsorg, forskare samt företag som är verksamma inom området. Studiebesök är ett viktigt inslag i SmartLabs verksamhet, liksom seminarier. Ett nätverk för visningsmiljöer har bildats. Inom nätverket kommer erfarenhetsutbyte att ske, seminarier anordnas och ett lämpligt diskussionsforum att inrättas.

Inom ramen för regeringsuppdraget om psykiatri är ambitionen att delar av nätverket som har kognition som inriktning ska involveras.

Ambitionen är att besökare på HI:s webbplats ska kunna ta del av ny kunskap om teknikstöd, information om hur teknikstöd kan bidra till att öka självständigheten och livskvaliteten samt konkreta exempel på teknikens möjligheter.

HI deltar i olika centrumbildningar vid universitet och högskolor bl.a. genom att medverka i försöksverksamhet och användarstudier. HI deltar också i ansökningar kring bildandet av nya kompetenscentrum inom områden som har nära anknytning till HI:s verksamhet. Ett exempel är Nationellt Kompetenscentrum Anhöriga där HI ingår som en part.

HI ger ekonomiskt stöd till hjälpmedelsinriktad utveckling. Stöd kan ges i två olika former dels som villkorslån, dels som utvecklingsbidrag. Villkorslån kan beviljas för att täcka hälften av kostnaden för behovsutredningar, förstudier, utveckling av hjälpmedel, initiering av tillverkning, anpassning av produkter, metodutveckling avseende användningen av hjälpmedel, utvärdering och viss marknadsintroduktion. Villkorslån är kopplat till en återbetalningsplikt. Återbetalning sker i takt med att produkten säljs. Utvecklingsbidrag kan utgå till utvecklingsinsatser som inte kan förväntas ge direkta intäkter vid försäljning av en produkt. Utvecklingsbidrag är inte återbetalningspliktigt. HI använder en del av utvecklingsbidraget till att initiera behovs- och förstudier inom de av HI prioriterade områdena. HI strävar mot att öka samarbetet med andra finansiärer.

Under ett flertal år har Norrbacka-Eugeniastiftelsen ställt medel till HI:s förfogande. HI:s åtagande innebär att besluta om bidrag och stipendier

och därigenom stödja utvecklingsaktiviteter inom rörelsehinderområdet. Stöd beviljas till utveckling av nya metoder och till produktinriktat utvecklingsarbete.

HI medverkar till utveckling av hjälpmedelsverksamheten i kommuner och landsting. Det gäller utveckling av kunskap och metoder för utprovning och användning av hjälpmedel som en del av rehabilitering och habilitering. Det gäller också utveckling av organisations- och samverkansformer. I arbetet ingår att ta tillvara och utveckla erfarenheter från praktisk verksamhet, analysera behov av ny kunskap, initiera, stödja och medverka i försöksverksamheter och FoU-arbete. Ett viktigt inslag i arbetet är nytto- och kostnadsstudier. Arbetet bedrivs i nära samarbete med de olika kompetens- och specialistenheter som finns inom hjälpmedelsområdet.

Genom åren har HI genomfört ett antal utvecklingsprojekt tillsammans med berörda brukarorganisationer och med ekonomiskt stöd ur Arvsfonden. Sådana projekt kan omfatta försöksverksamheter med en utvecklad hjälpmedelsverksamhet i kommuner och landsting, kompetensutveckling, stöd till produkt- och metodutveckling, utvärdering samt nytto- och kostnadsstudier.

Regeringsuppdrag är en viktig del av HI:s arbete. I uppdragen ingår ofta samverkan med sjukvårdshuvudmän och brukarorganisationer, verksamhets- och teknikutveckling samt olika sorters utvärdering. Under 2010 slutrapporteras uppdragen Teknik för äldre, Fritt val av hjälpmedel och Alternativ telefoni. Därefter pågående regeringsuppdrag är Hjälpmedel i fokus - för personer med psykisk funktionsnedsättning¹³ och Service- och signalhundar¹⁴.

HI deltar också i EU-finansierade projekt. Exempel på sådana är det pågående MonAMI och de avslutade i2home och DfA@eInclusion.

HI verkar för att konceptet Design för alla blir känt och tillämpas av berörda aktörer, exempelvis företag, konsumentorganisationer, myndigheter och kommuner. Exempel på Design för alla-projekt är det kombinerade utvecklings- och standardiseringsprojektet angående utformning av bildsymboler i den publika miljön och det europeiska Nätverksprojektet om informationssamhället DfA@eInclusion som båda är avslutade. Arvet efter Bildsymbolprojektet förvaltas numera av en nationell standardiseringskommitté.

Äldre personer och personer med funktionsnedsättning har generellt sett sämre tillgång till dator och Internet och står därför utanför en stor del av informationssamhället. Detta är särskilt allvarligt eftersom dessa personer är de som många gånger har verkligt stor nytta av dator och

¹³ Slutredovisas senast 1 maj 2012.

¹⁴ Försöksverksamheten avslutas 2009 och Socialstyrelsen ska lämna en utvärdering av försöksverksamheten till Socialdepartementet senast den 28 februari 2012.

Internet. Även om andelen personer som har tillgång till IT ökar så fortsätter den digitala klyftan att vara ett problem. En av HI:s uppgifter är att höja medvetenheten om detta samt tillsammans med andra aktörer påverka standardprodukter och tjänster samt bidra till utveckling av hjälpmedel som kompenserar för otillgängligheter i IT-samhället. Ett exempel på detta är att HI genom satsningen Teknik för äldre bidragit till utveckling av "äldremobiler". Ett annat exempel är den förstudie som finansieras av Post- och telestyrelsen och HI. Studien genomförs av KTH i Stockholm och syftar till att pröva möjligheterna att öka tillgängligheten till informationssamhället med hjälp av syntetisk teckentolkning.

Institutet följer noga utvecklingen inom medieområdet. Framväxten av digitala media såsom MP3-böcker och Internettjänster har skapat nya möjligheter att söka information, att läsa och att kommunicera. Vi vill verka för att dessa möjligheter också kan nyttjas av personer med funktionsnedsättningar. Tekniken skapar förutsättningar att snabbare och billigare än tidigare ge personer med funktionsnedsättning tillgång till böcker och tidningar, och delaktighet i samhällsdebatten. Bra designade hjälpmedel och internationellt använda standarder är viktiga redskap för att realisera detta. Institutet deltar bland annat i Daisy-konsortiets arbete.

HI följer det internationella arbete som görs inom World Wide Web Consortium, Web Accessibility Initiative (W3C/WAI), för att utveckla tillgängligheten till Internet. HI deltar i EU:s nätverk för Design för alla-frågor inom eEurope – EDeAN. Handisam är samordnare för den svenska delen av nätverket. Totalt deltar drygt 160 partners i nätverket.

Att medverka i internationell standardisering är en del av HI:s utvecklingsarbete. Standarder fastställer krav som på ett avgörande sätt kan påverka utformningen av hjälpmedel. Detta gäller i synnerhet de europeiska standarderna, som ofta är knutna till EU-direktiv och CE-märkning. Att aktivt medverka i standardiseringsarbetet ger goda möjligheter att påverka hjälpmedelsutvecklingen. HI håller ordförandeskapen och sekretariaten för de på hjälpmedelsområdet centrala tekniska kommittéerna ISO 173 Assistive Products for persons with disability och CEN/TC 293 Assistive Products for persons with disability¹⁵. HI medverkar också med experter i de nationella och internationella arbetsgrupperna.

Aktiviteter

Överblick och samverkan kring aktuell forskning och utveckling

- HI:s grupp för forskare inom äldreområdet ska inbjudas till två möten för att utbyta erfarenheter och initiera forskning. Gruppen planerar

¹⁵ ISO; International Organization for Standardization
CEN; European Committee for Standardization

att under 2010 påbörja en kartläggning av instrument som används för att mäta nyttan av hjälpmedelsanvändning.

- HI ska ha regelbundna kontakter med Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter (FSA) för att öka kunskaperna om och stimulera fortbildning och forsknings- och utvecklingsarbete inom arbetsterapiområdet.
- Ett utvecklat samarbete ska eftersträvas mellan HI och forskningscentra/institutioner som bedriver forsknings- och utvecklingsarbete med anknytning till HI:s verksamhetsområde.
- HI ska initiera utvecklingsarbete vid och samarbeta med de regionala FoU-enheterna. Bl.a. kommer ett forskningsseminarium att genomföras för FoU-enheter inom äldreområdet. Tema för 2010 års seminarium är "Förebyggande hembesök".
- Som en uppföljning till EU-projektet DfA@eInclusion kommer HI att anordna en workshop med industrin, distribuera ett utbildningsmaterial till universitet och högskolor samt informera organisationer och myndigheter om en ny kunskapsdatabas om Design för alla.
- Inom ramen för arbetet med SmartLab undertecknades 2008 ett tvåårigt samarbetsavtal mellan HI och Robotdalen. Robotdalen och HI har lämnat in en projektansökan. Om medel beviljas avses försök med en robotapplikation för att underlätta självständigt boende att genomföras. Vidare ingår det i projektet att erbjuda visningar av applikationen inom ramen för SmartLab. Under 2010 kommer det 2-åriga samarbetsavtalet med Robotdalen att utvärderas.
- Under 2010 kommer följande aktiviteter ske inom SmartLab
 - fortsätta medverka till att teknikstöd kommer till praktisk användning,
 - ta fram ny informationsbroschyr om SmartLab på svenska och engelska och utöka den externa informationen om produkter och tjänster för besökare i SmartLab för att möjliggöra målgruppsanpassning,
 - fortsätta sprida kunskapen om tillgängliga teknikstöd i boendet för beslutsfattare, personer i ledande befattning samt företag och bedriva en uppsökande verksamhet för att nå avsedda målgrupper,
 - genomföra ett antal seminarier om teknikstöd i boendet,
 - via HI:s webb stödja arbetet med att sprida kunskap och information om teknikstöd i boende. Informationsfilmer om teknikstöd som finns i SmartLab ska publiceras på webbplatsen,
 - driva och utveckla nätverket för visningsmiljöer. Inom nätverket kommer erfarenhetsutbyte att ske, seminarier anordnas och ett lämpligt diskussionsforum inrättas.

- HI deltar i arbetet med ett Nationellt kompetenscentrum för anhörigfrågor. Fokus, Regionförbundet i Kalmar län, har fått Socialstyrelsens uppdrag att tillsammans med sju andra partners, varav HI är en, starta och driva Anhörigcentret. En viktig uppgift är att skapa en nationell överblick samt att samla in, strukturera och sprida kunskap och erfarenheter på anhörigområdet. Anhörigcentret ska också vara en länk mellan forskning, praktik och beslutsfattare samt stimulera och stödja utvecklingsarbete och implementering av kunskaper rörande anhörigas situation. Ett prioriterat utvecklingsområde där HI har en viktig roll är E-tjänster och ny teknik/hjälpmiddel för anhörigvårdare.
- HI ingår i styrgruppen och projektgruppen för det Nordiska projektet Mobiltelefoner som kognitivt stöd för personer med kognitiva funktionsnedsättningar t.ex. ADHD och Asperger. Medel har beviljats av Nordens Valfärdscenter, NVC. NAV Nonite i Norge är projekt-samordnare. Målet med projektet är att personer i målgruppen ska kunna använda vanlig teknologi som mobiltelefoner för att hantera olika situationer i vardagslivet. Erfarenheter inom området från de nordiska länderna ska presenteras i en serie med videokonferenser för att öka kunskapen om mobiltelefoner och hur de kan användas för målgruppen. Därefter publiceras materialet i form av filmer på NVC:s webbplats. Projektet avslutas med ett seminarium på Island.
- Informationsportalen om Tillgängligt boende kommer att vidare-utvecklas. Tjänster som framtagits kommer att marknadsföras. Nätverket som består av visningsmiljöer i bostadsföretagens regi kommer att involveras i informationsspridningen.
- Nya och mer innovativa teknikstöd behövs för att underlätta vardagslivet i det ordinära boendet för äldre och personer med funktionsnedsättning. Det är inte alltid klarlagt vem som har betalningsansvaret, vilket leder till en splittrad bild och svårigheter att verkställa beslut och genomförande. Vinnova har inlett ett arbete med att använda instrumentet innovationsupphandling. I detta ingår som en metod att samordna köpar- och beställarsidan. HI har ambitionen att tillsammans med Vinnova välja ut någon eller några tjänster eller produkter som skulle kunna utgöra pilotprojekt för att underlätta framväxten av en behovsdriven marknad för teknikstöd.

Utveckling av hjälpmedel

- HI ska fördela ekonomiskt utvecklingsstöd om två miljoner kronor.
- HI ska fördela 400 000 kronor från Norrbacka-Eugeniastiftelsen för utvecklingsaktiviteter inom rörelsehinderområdet.
- HI kommer att fortsätta leda EU-projektet MonAMI (Mainstreaming on Ambient Intelligence) under det sista året. Projektet kommer att

prova den nya tidens elektroniska tjänster som kan användas via digital-TV, mobiltelefon eller Internet. Fokus kommer att ligga på tillgängliga tjänster som stödjer ökad trygghet, självständighet och livskvalitet för äldre och personer med funktionsnedsättning. Försöken kommer att genomföras i ordinära hem i Stockholmsområdet och på andra platser runt om i Europa.

Med MonAMI ska tjänsterna föras ut i stor skala. Samtidigt som livskvaliteten ökar, kan tjänsterna komma att minska behovet av daglig assistans och leda till reducerade omvårdnadskostnader. Den ekonomiska bärkraften och den långsiktiga hållbarheten kommer att utvärderas för att underlätta införandet av denna typ av tjänster i ett allmänt utbud. Programmet finansieras ur EU:s sjätte ramprogram inom informationsteknologiområdet. 14 partner, inklusive HI, från sju EU-länder deltar.

- HI ska tillsammans med Almega/IT-Företagen samarbeta för att minska gapet mellan vård- och omsorgssektorn och teknikföretagen i syfte att stimulera framtagandet av fler bra produkter och tjänster inte minst till den växande gruppen äldre.

Standardisering

- HI ska verka för en starkare nationell förankring av standardiseringsarbetet inom hjälpmedelsområdet. På basis av beslut kommer standardisering inom några nya områden, såsom kognition, hygienhjälpmedel, Design för alla och insatser för att underlätta användning av hjälpmedel i hemmet att inledas.
- HI ska medverka i europeisk och internationell standardisering inom bl.a. rullstols-, stomi-, inkontinens- och klassificeringsområdet.
- HI ska beakta barn- och genderperspektivet i standardiseringsarbetet genom att undersöka om nuvarande standarder tillgodoser dessa perspektiv.
- Under 2010 följs projektet Bildsymboler upp inom ramen för den nationella tekniska kommittén. Bl.a. kommer HI att verka för att erfarenheterna från framtagandet av den svenska standarden används vid utformningen av en global standard inom bildsymbolområdet. En nationell vägledning kommer att spridas för att öka användningen av standarden.

Utveckling av hjälpmedelsverksamheten i kommuner och landsting

- HI kommer att genomföra en 2-årig försöksverksamhet om "IT-support i hemmet". Arbetet fortsätter under 2010. I försöksverksamheten vill HI utveckla och pröva en samarbetsmodell mellan den offentliga hjälpmedelsverksamheten, tre kommuner samt Sveriges CallCenterFörening SCCF.

- HI ska samarbeta med brukarorganisationer och myndigheter (Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, SKL m.fl.) inom HI:s prioriterade område Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv.
- Portalen Hjälpmedel i arbetet utvecklas med syftet att sprida kunskaper om hjälpmedel för ungdomar i arbetslivet.
- HI har inom området Skola till Arbete tillsammans med ett antal brukarorganisationer ansökt om medel ur Arvsfonden till försöksverksamhet och utvecklingsarbete om hjälpmedels betydelse i skola och vid övergång till arbetslivet. Försöksverksamheten planeras att genomföras i fyra kommuner. Genderperspektivet kommer att vara ett viktigt inslag i arbetet.
- HI påbörjade under 2009 en förstudie som syftar till att samla kunskap om vilka behov av stöd barn och unga med nedsatt hörsel respektive neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har i skolan. Arbetet sker i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten och berörda handikapporganisationer. En annan kvalitativ studie belyser hur unga med neuropsykiatrisk problematik har upplevt sin gymnasietid avseende bland annat hjälpmedel och pedagogiska metoder. Ytterligare behovsstudier planeras under året. Resultaten av de olika studierna kommer att spridas till berörda målgrupper.
- HI planerar att tillsammans med brukarorganisationerna Demensförbundet och Alzheimerföreningen i Sverige starta ett projekt om kognitivt stödjande hjälpmedel och ny teknik för yngre personer med demens. Syftet är att förbättra livssituationen för dem och deras familjer genom att utveckla kunskapen om kognitivt stödjande hjälpmedel och dess betydelse för att leva ett normalt liv och kunna vara aktiv, delaktig, trygg och säker. Medel söks ur Arvsfonden.
- HI har gjort en kunskapssammanställning över sårbara äldre personers, över 80 år, erfarenheter av att använda hjälpmedel och ha fått bostadsanpassning. Med sammanställningen som grund genomförs ett utvecklingsarbete som omfattar att undersöka behov och val av hjälpmedel för äldre, över 80 år, mycket sårbara personer i eget boende. Arbetet ingår som en del i Vårdalinstitutets äldreplattform.
- HI samarbetar med Riksförbundet FUB i deras förstudie om ett nationellt kunskapscenter för personer på låg utvecklingsnivå med flerfunktionsnedsättningar. HI har bl.a. bidragit med kunskapsunderlag. En begränsad uppföljning av ett tidigare genomfört utvecklingsprojekt om kognitivt stöd för personer med grav utvecklingsstörning kommer att genomföras.

- HI ska initiera ett utvecklingsprojekt om behov av aktivitet och social stimulans för äldre personer med utvecklingsstörning. Tillsammans med Riksförbundet FUB planerar HI under 2010 att göra en kunskaps-sammanställning och sprida goda exempel.
- Under 2008 lanserades en informationsportal inom kognitionsområdet i samarbete med Västra Götaland. Under 2010 kommer uppföljande informations- och utbildningsinsatser att genomföras, dessutom kommer särskilda insatser att göras för att också lyfta fram kunskap som berör personer med psykisk funktionsnedsättning.
- Portalerna "Lekplatsen" och "Fritiden" kommer att uppdateras och utvecklas.
- 2007 fick Hjälpmedelsinstitutet i uppdrag av regeringen att undersöka möjligheterna för hur ett fritt val-system skulle kunna fungera i Sverige. Fritt val av hjälpmedel är en försöksverksamhet som har bedrivits i Landstinget Kronoberg, Stockholms läns landsting och Landstinget Sörmland. Syftet har varit att prova förutsättningar för att öka brukarens inflytande över valet av hjälpmedel. Försöksverksamheten har pågått sedan maj 2008 och avslutades den 31 december 2009. HI:s uppgift har varit att samordna verksamheten. HI ska lämna en slutrapport senast den 1 mars 2010.
- HI avser följa utvecklingen av fritt val-frågor och informera om och analysera konsekvenserna för hjälpmedelsområdet.
- HI ska initiera utvecklingsprojekt om betydelsen av hjälpmedel och bostadsanpassningar för att minska fall och fallolyckor. Bland annat har HI planerat ett fallpreventionsprojekt tillsammans med pensionsorganisationerna PRO och SPF. Övriga samarbetspartners är Arbetsterapiinstitutionen vid Karolinska institutet och Närsjukvården i Stockholms läns landsting. Projektet planeras bedrivas i studie-cirkelform. Medel har sökts ur Arvsfonden.
- HI ska lyfta fram och initiera utvecklingsarbete om betydelsen av hjälpmedel ur ett folkhälsoperspektiv. Syftet är att öka kunskapen om hälsoteknik inom folkhälsoarbetet och om folkhälsa inom hjälpmedelsverksamheten. Insatser kan bestå av seminarier, utbildnings- och informationsinsatser samt initiativ till nytto- och kostnadsstudier.
- HI kommer att anordna seminariedagar med fokus på utvecklingstendenser och framtidsscenarier för hjälpmedelsverksamheten. Syftet är att diskutera och initiera utvecklingsarbete om prioriteringar och kostnadsnyttoeffekter av hjälpmedel.
- Regeringen gav 2007 HI i uppdrag att samordna en treårig satsning på Teknik för äldre. Utvecklingsprogrammet Teknik för äldre har gett stöd till utvecklingsprocesser med målet att ge äldre personer bättre

tillgång till funktionella och säkra produkter och tjänster där teknik underlättar olika aktiviteter i vardagen.

Särskilda fokusområden har varit information om och tillgänglighet till bra produkter, teknik i bostäder samt teknik till anhöriga. Cirka 100 utvecklingsprojekt har genomförts. Slutrapport från Teknik för äldre kommer att lämnas till regeringen sista februari 2010. I budgetpropositionen för 2010 föreslås en treårig förlängning av satsningen på teknik för äldre. Information om programmet och utvecklingsprojekten uppdateras kontinuerligt på www.hi.se/teknikforaldre.

- Regeringen gav 2009 HI i uppdrag att i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting genomföra en 3-årig försöksverksamhet för att öka användandet av service- och signalhundar, som ett komplement eller alternativ till andra insatser för personer med funktionsnedsättning. Syftet med försöket är att öka antalet service- och signalhundar i aktiv tjänst för att kunna genomföra en utvärdering av konsekvenserna av en ökad användning. HI har fått i uppdrag att administrera försöksverksamheten. Uppdraget ska slutredovisas våren 2012.
- HI fortsätter det tvååriga Regeringsuppdraget Alternativ telefoni under 2010. Projektet övergår från en mer informationssamlade fas till en informationsspridande fas, med information riktad mot landsting, brukarorganisationer och potentiella brukare av alternativa telefonilösningar. Information om alternativ telefoni finns på HI:s webbplats, www.hi.se/alternativtelefoni.
- Medel har beviljats från Arvsfonden till projektet Kvalitetssäkringsprogram/förskrivarstöd inom inkontinensområdet. Projektet syftar till att kvalitetssäkra inkontinensvården med hjälp av ett dataprogram där förskrivaren får stöd i sitt arbete vad gäller åtgärd, behandling, utvärdering samt val av hjälpmedel. Arbetet under 2010 kommer i huvudsak innebära uppbyggnad av förskrivarstödet samt kvalitetssäkringsprogrammet.
- Inom ramen för regeringsuppdraget Hjälpmedel i fokus för personer med psykisk funktionsnedsättning kommer informationen till olika målgrupper att intensifieras. Nya informationsvägar ska analyseras och prövas för att i första hand nå brukare och anhöriga men också olika huvudmän och beslutsfattare. På basis av undersökningar om kunskapsläget om hjälpmedel kommer riktade insatser att genomföras. Det handlar om utbildnings- och kompetensinsatser dels inom arbetsterapeututbildningar och gymnasieskolans omvårdnadsprogram, dels insatser som vänder sig till verksamma terapeuter och baspersonal. Lämpliga insatser för att stärka och upprätthålla kunskaperna ska utvecklas och prövas. Därutöver kommer de utbildningsinsatser som gjorts under hösten 2009 att utvärderas.

Under 2010 kommer ytterligare två tillfällen för att ansöka om utvecklingsstöd att utlysas. Beprövade sätt att exponera hjälpmedel ska förfinas samtidigt som nya sätt att visa produkter undersöks.

Den inledda processutvärderingen kommer att fortgå under hela året. Möjligheterna att tillsammans med Handisams attityduppdrag göra gemensamma informationsinsatser ska tas tillvara. Mer information om regeringsuppdraget finns på www.hi.se/hjalpmedelifokus.

Inför 2011 och 2012

Flera stora utvecklingsprojekt kommer att avslutas. Viktiga mål är att försöksverksamheter övergår i reguljär verksamhet, att nya metoder och kunskaper implementeras och att resultat och erfarenheter sprids såväl nationellt som internationellt.

HI kommer att ta fram en plan för nya större utvecklingsprojekt.

Insatser kommer att göras för att minska den digitala klyftan. I ökad utsträckning kommer HI att använda sig av sociala medier på Internet för att nå ut med vårt budskap.

HI ska medverka till en ökad forskning om teknik, miljö och funktionsnedsättningar/hinder.

HI ska verka för fler kunskapssammanställningar som underlag för FoU samt verka för att finansiera utvecklingsarbete.

SmartLabs mål för de närmaste åren är att fortsätta vara en mötesplats för boende där teknik och teknikstöd i framkant visas.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Utvecklingsstödet			
Inkomna ansökningar	20 st	20 st	18 st
Ansökt belopp	6,6 mkr	4,6 mkr	5,1 mkr
Beviljade ansökningar	11 st	11 st	5 st
Beviljat belopp	1,6 mkr	1,4 mkr	1,0 mkr
SmartLab			
Antal besökare*	1 150 st	531 st	727 st
Kurser & seminarier	3 st	2 st	3 st
Norrbacka-Eugeniastiftelsen			
Inkomna ansökningar		10 st	8 st
Ansökt belopp		1,3 mkr	1,0 mkr
Beviljade ansökningar		5 st	5 st
Beviljat belopp		381 000 kr	373 000 kr

*Inklusive SCIs (Swedish Care Institute) verksamhet t.o.m. HI:s avveckling av ägandet i SCI under 2008.

Utredningsverksamhet

Syfte

- Arbeta med statistik, uppföljningar och analyser avseende hjälpmedelsanvändning och utvecklingen inom hjälpmedelsverksamheten.
- Med expertis biträda sjukvårdshuvudmännen, centrala organ, brukarnas organisationer samt företag och andra organisationer inom hjälpmedelsområdet.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten och SKL	3,3	2,8	3,5
Försäljningsintäkter	1,1	1,9	1,7
Projektbidrag			
Summa kostnader	4,4	4,7	5,2
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>2,7</i>	<i>3,6</i>	<i>4,0</i>
Del av HI:s totala kostnader	5 %	5 %	5 %

Verksamhetsbeskrivning

Hjälpmedelsinstitutet följer och analyserar hur utvecklingen inom hälso- och sjukvården och samhället i övrigt påverkar den framtida hjälpmedelsverksamheten. HI bidrar med fakta och diskussionsmaterial som belyser hjälpmedelsverksamheten och betydelsen och nyttan av hjälpmedel, liksom statistik inom området. HI genomför också uppdrag åt bl.a. sjukvårdshuvudmännen.

Under 2002 påbörjades ett mer långsiktigt och systematiskt arbete med att analysera utvecklingen inom hjälpmedelsverksamheten. I arbetet ingår att kartlägga organisations- och driftsformer inom verksamheten, beskriva hjälpmedelsverksamheten i Sverige samt att fortlöpande ta del av utredningar och större nationella projekt m.m. som har betydelse för hjälpmedelsverksamheten.

För att följa och analysera utvecklingen samt bedöma behovet av insatser har HI tillgång till referensgrupper och nätverk från landstingens och kommunernas hjälpmedelsverksamhet. När det gäller den kommunala sektorn finns ett stort nätverk med kontaktpersoner inom äldre- och rehabiliteringsområdet samt en referensgrupp med kommunföreträdare. När det gäller landstingets hjälpmedelsverksamhet finns Utvecklingsgruppen, referensgrupp Hörsel och referensgrupp Hjälpmedelstekniker. Utvecklingsgruppens uppgift är att på nationell nivå samordna, stödja och effektivisera arbetet med strategiska och generella utvecklingsfrågor, främst inom hjälpmedelscentralernas/motsvarandes verksamhetsområde.

HI anordnar mötesplatser som t.ex. konferenser för chefer för hjälpmedelscentraler och hörcentraler samt hjälpmedelstekniker. Kraven på en kostnadseffektiv verksamhet innebär en ökad efterfrågan på nytto- och kostnadsstudier samt konsekvensutredningar. HI bidrar med fakta och diskussionsmaterial som belyser hjälpmedelsverksamheten och betydelsen och nyttan av hjälpmedel, liksom statistik och nyckeltal inom området. En viktig del är att lyfta fram betydelsen av hjälpmedel inom rehabilitering och habilitering samt hjälpmedels betydelse i ett folkhälso-perspektiv. Viktiga samarbetspartners är handikapp- och pensionärs-organisationer.

Under 2008–2010 utvecklas och förstärks HI:s arbete med statistik om hjälpmedel och hjälpmedelsanvändning genom ett uppdrag åt Sveriges Kommuner och Landsting.

Avvecklingen av HI:s centralt samordnade upphandlingar har inneburit att de årliga sammanställningarna av leverantörernas försäljning via HI-avtalen inte längre kan ske. I syfte att följa leverantörsledets utveckling vad gäller försäljningsvolymerna har HI i stället gjort bedömningar av volymutvecklingen 2006–2008 för de traditionellt sett största produktområdena. Sammanställningen återfinns på HI:s webbplats.

HI:s kompetens efterfrågas för uppdrag åt landsting och kommuner. Uppdragsverksamheten fördjupar kontakten mellan HI och hjälpmedelsverksamheten och ger möjlighet att arbeta med utvecklingsfrågor på regional och lokal nivå. Den ger HI ökad kunskap om nuläge och utvecklingstendenser samt bidrar till att sprida kunskap om institutets verksamhet. En viktig uppgift för HI är att utifrån de uppdrag som genomförs sprida resultat och erfarenheter till övriga delar av landet.

Aktiviteter

Omvärldsbevakning

- HI ska beskriva utvecklingstendenser i samhället och dess konsekvenser för hjälpmedelsverksamheten. I detta ingår också att göra en sammanställning på HI:s webbplats över propositioner, utredningar m.m. som berör hjälpmedelsverksamheten.
- HI ska ha en aktuell beskrivning av hjälpmedelsverksamheten i Sverige.
- HI ska göra en uppföljning av 2009 års kartläggning av förändringar av regelverk, policy och forskrivningar av hjälpmedel. Uppföljningen kommer att omfatta avgifter samt förändringar för vissa målgrupper/-produktområden.
- HI ska fortlöpande registrera och informera om händelser och trender på hjälpmedelsmarknaden.

- HI ska ordna möten med Utvecklingsgruppen för hjälpmedelscentralernas verksamhetsområde samt med referensgruppen med kommunala företrädare inom området äldre och rehabilitering.

Statistik

- HI ska i samarbete med andra statistikproducenter och berörda brukarorganisationer samla in, sammanställa och analysera statistik över inköpskostnader och förskrivningar inom hörsel- och synområdet som samlats in under ett flertal år. I arbetet ska skillnader i statistiken mellan män och kvinnor undersökas och redovisas.
- HI ska utveckla arbetet med statistik och medverka till en bättre statistikförsörjning på hjälpmedelsområdet genom egen statistikinsamling samt samverka med andra statistikproducenter. SKL har bidragit med medel för att HI under perioden 2008–2010 ska utveckla och fördjupa statistiken inom hjälpmedelsområdet. Under 2010 ska HI bl.a.
 - analysera och beskriva möjligheten att få fram nationell statistik om inköpskostnader, förskrivningar och användning av hjälpmedel inom områdena rörelsenedsättning, kognition, ortopedi och inkontinens,
 - undersöka möjligheter att ta fram statistik om hjälpmedelsanvändning bland äldre, barn och i skolan genom att ställa frågor i redan befintliga undersökningar som vänder sig till dessa målgrupper
 - beskriva förutsättningarna för att skatta kostnader för den hjälpmedelsverksamhet som bedrivs med offentliga medel.
- HI:s äldrestatistik ska uppdateras.
- HI ska bl.a. i kontakter med branschorganisationen Swedish Medtech utveckla arbetet med bedömningar av och information om hjälpmedelsbranschens utveckling vad gäller försäljningsvolymerna inom större produktområden.

Utredningar

- HI ska arbeta för att hjälpmedel i större utsträckning ses som en viktig del både för att öka livskvalitén för brukarna och som ett medel för att påverka kostnader i kommuner och landsting samt i samhället som helhet.
- En förstudie avseende förutsättningarna för en gemensam organisation för barn- och ungdomshabilitering och vuxenhabilitering kommer att genomföras åt Landstinget Värmland.
- På basis av ett samarbetsavtal med Post- och telestyrelsen kommer IT-frågan att fortsätta under 2010. Den har som syfte att ta fram kunskap om IT, telekom och media bland personer med funktions-

nedsättning. Två enkäter kommer att produceras. Ambitionen är att öka antalet respondenter och antalet intressenter som står bakom enkäterna. Sociala medier på Internet kommer användas.

Inför 2011 och 2012

HI ska erhålla fler externa utredningsuppdrag och inom ett bredare verksamhetsområde än tidigare.

HI ska ha en bättre och mer heltäckande nationell statistik på hjälpmedelsområdet som också ger ökade möjligheter till öppna jämförelser.

HI ska medverka till att det finns mera data och analyser, inklusive samhällsekonomiska och kommunalekonomiska studier, om hjälpmedels betydelse både på individ- och samhällsnivå.

HI ska medverka till att det görs mer konsekvensutredningar av förändringar i regelverk och policy för hjälpmedelsverksamheten.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Utredningsverksamhet			
Genomförda uppdrag	6 st	5 st	5 st
Nedlagd tid (veckor)	50,5	23,1	21,7

2007 och 2008 exklusive HI:s samarbete med PTS.

Utbildning och kompetensutveckling

Syfte

- Erbjudas utbildning och kompetensutveckling för personal vid statliga myndigheter, landsting och kommuner. HI kan också erbjuda utbildning och kompetensutveckling åt t.ex. brukarorganisationer, högskolor och företag.
- Ordna yrkesträffar och erbjuda mötesplatser för erfarenhetsutbyte.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten	3,3	3,1	2,4
Försäljnings-/konferensintäkter	2,6	3,2	2,6
Projektbidrag	4,2	1,7	
Summa kostnader	10,1	8,0	5,0
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>3,4</i>	<i>3,6</i>	<i>2,6</i>
Del av HI:s totala kostnader	11 %	8 %	5 %

Verksamhetsbeskrivning

HI medverkar till ökad kompetens genom att ta fram utbildningsmaterial, genomföra kurser, konferenser och andra utbildningar samt genom att stimulera lokal utbildning. HI skapar mötesplatser för erfarenhetsutbyte genom yrkesträffar och nätverk. HI sprider resultat från olika nationella och europeiska utvecklingsprojekt. HI medverkar på uppdragsbasis i externa utbildningar. För att möta ett växande kompetensbehov inom HI:s verksamhetsområde erbjuds en del webbaserat utbildningsmaterial.

Inom hjälpmedelsverksamheten finns ett stort behov av och intresse för kompetensutveckling och mer forskningsanknuten utbildning. HI medverkar inom olika hjälpmedels- och funktionsnedsättningsområden till att utbildningar kommer till stånd. De specialistenheter, kompetenscenter och nätverk som finns inom området skapar goda förutsättningar för kompetensutveckling och är viktiga samarbetspartners till HI. För nätverken ordnas regelbundna träffar för fortbildning och erfarenhetsutbyte.

Nätverket med kontaktpersoner från kommunerna inom området äldre och rehabilitering är viktigt för att utveckla dialogen med kommunerna och ge möjlighet till erfarenhetsutbyte kollegor emellan. Nätverket får löpande aktuell information från HI. Drygt 270 kommuner ingår i nätverket.

Inom IT-området anordnas ID-dagar (Informations- och Demonstrationsdagar) om teknik för människor med funktionsnedsättning. ID-dagarna är HI:s största utbildningssatsning och omfattar utställning, seminarier

och workshops. ID-dagarna har alltmer blivit en mötesplats för personer som arbetar med ny teknik inom funktionshinderområdet.

Inom området personer med funktionsnedsättning och äldre anordnar HI sedan 1998 årligen en konferens för att informera om utvecklingen på IT- och telekommunikationsområdet inom Sverige och EU.

HI bedriver kursverksamhet avseende tillgänglighetsfrågor bl.a. i ämnet webbtillgänglighet.

Aktiviteter

Utbildningsmaterial

- Skriften Förskrivningsprocessen som används vid förskrivarutbildningar i landet ska revideras.
- HI har tagit fram en lärobok om psykiska funktionsnedsättningar och hjälpmedel som HI ska marknadsföra. Målgruppen är olika vårdutbildningar. HI ska också marknadsföra en antologi, Psykiatri för baspersonal, Kunskap för en evidensbaserad praktik, som HI medverkat i. Antologin publicerades under 2009 och vänder sig till personal inom den psykiatriska vården. HI:s bidrag handlar om hjälpmedel.
- Utbildningsmaterialet Skola i inkontinensvård skall revideras och publiceras på HI:s webbplats.
- Under våren 2010 kommer en utvärdering och dokumentation av Barntågsutställningen att genomföras. Utställningen har visats i 13 länder och utställningen har bl.a. resulterat i Project EII i Sankt Petersburg samt öppnande av hjälpmedelsutställning med svenska hjälpmedel i Aten. I dokumentationen kommer också att redovisas det praktiska arbetet med Barntågsutställningarnas genomförande vilket kan vara till hjälp vid eventuellt framtida utställningar.

Utbildningar

- Inom ramen för regeringsuppdraget om psykiatri kommer kurser/-föreläsningar att ordnas både inom utbildningsväsendet och till personal i kommuner och landsting.
- HI ska i samarbete med Förbundet Sveriges Arbetsterapeuter (FSA) stimulera fortbildning inom arbetsterapiområdet.
- HI ska medverka i genomförandet av en uppdragsutbildning för hjälpmedelstekniker vid Hälsö högskolan i Jönköping. Utbildningen sker på distans, omfattar 15 högskolepoäng¹⁶ och avslutas våren 2010. HI ska

¹⁶ Den 1 juli 2007 infördes ett nytt poängsystem som innebär att en veckas högskolestudier motsvaras av 1,5 högskolepoäng.

också föreläsa på en kvalificerad yrkesutbildning med inriktning på ortopedteknik (80 KY poäng).

- HI kan erbjuda utbildningar för regioner och landsting om gällande internationella och europeiska standarder inom t.ex. rullstols- och inkontinensområdet.

Kurser, konferenser och nätverksträffar

- HI ska anordna ID-dagar med särskild uppmärksamhet på HI:s prioriterade områden.
- HI ska anordna en IT-konferens våren 2010.
- HI ska påbörja planering för genomförande av Nordiskt sittsymposium hösten 2011 där HI kommer stå som värd. Symposiet anordnas i Stockholm och deltagare är forskrivare, hjälpmedelskonsulenter, tekniker och ortopedingenjörer. I samband med detta ansvarar HI för uppdatering av webbplatsen SitSite.
- HI ska anordna en konferens för nätverket Sitnet.
- HI ska informera om och sprida resultat från försöksverksamheten Fritt val av hjälpmedel genom medverkan på olika konferenser.
- HI ska bidra till ökad kunskap om hjälpmedel, metoder och tjänster som har betydelse för barn/unga i skolan och vid övergång till arbetslivet. HI:s arbete avses ske bl.a. genom seminarier på ID-dagarna och genom medverkan på olika konferenser.
- HI ska i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten anordna regionala konferenser för samverkan kring skoldatatekverksamhet. Nya skoldatatek tillkommer kontinuerligt och behovet av information och erfarenhetsutbyte mellan olika Skoldatatek efterfrågas.
- HI ska anordna en konferens för nätverket NIKOLA.
- HI ska medverka till kompetensutveckling inom hjälpmedelsverksamheten genom att sammanställa och sprida resultat från ny forskning inom området hjälpmedel, teknik och boende för äldre.
- HI kommer att anordna ett seminarium om bild- och videokommunikation.
- HI kommer att anordna ett seminarium för deltagare i Nätverket för visningsmiljöer.
- HI ska anordna konferens för hjälpmedelschefer.

- HI ska anordna två kurser i webbtillgänglighet.
- HI ska anordna konferens för chefer inom hörselvården.
- HI ska medverka i anordnandet av en konferens för tekniker i ansvarig ställning vid hjälpmedelscentral eller motsvarande.
- HI ska anordna konferens för tekniker samt förskrivare inom området alternativ telefoni.
- HI ska anordna en kurs om tillgängliga webbenkäter.
- HI ska erbjuda kurs om inventeringsverktyget TIBB.
- En nätverksträff för Sveriges patientinformatörer ska ordnas.
- Under 2009 genomförde KI, Stockholms stad m.fl. kommuner i regionen och HI en pilotkurs inom kognition och förvärvade hjärn-skador. Deltagare i kurserna har fått ta del av demonstrationer om hjälpmedel i HI:s lokaler. HI ska under 2010 delta i ett samarbete med KI om utbildningar och projekt inom områdena förvärvade hjärn-skador och psykiska funktionsnedsättningar som vänder sig till personal i kommuner och landsting. HI svarar för föreläsningar och projekt inom området hjälpmedel.

Inför 2011 och 2012

HI ska erbjuda webbaserade utbildningar i form av självstudiematerial inom olika områden.

HI ska erbjuda flera nätverk för yrkeskategorier inom olika ämnesområden.

HI ska arbeta för mer forskningsanknuten utbildning inom hjälpmedels- och tillgänglighetsområdet.

Ambitionen är att fördjupa samarbetet med Karolinska Institutet inom området kognition.

HI ska genomföra fler uppdragsutbildningar.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Utbildning och kompetensutveckling			
Antal kurser, konferenser och seminarier	57 st	61 st	49 st
Varav seminarieblock under ID-dagarna	25 st	24 st	23 st
Antal deltagare *	2 370 st	2 397 st	1991 st
Varav deltagande på ID-dagsseminarier	367 st	333 st	303 st

*Under ID-dagarna har varje person endast räknats en gång oavsett hur många av seminarierna som personen deltagit i. Från och med 2008 ingår föreläsare i statistiken över deltagare.

Internationell verksamhet

Syfte

- Genom deltagande i internationellt samarbete tillföra institutet erfarenheter och kunskap som bidrar till att stärka HI:s funktion som nationellt kunskapscentrum.
- Sprida kännedom om svenskt kunnande samt svenska produkter och tjänster.

Verksamhetsbeskrivning

Den demografiska förändringen i stora delar av världen ställer krav på en bredare användning av hjälpmedel och vardagsteknologi för att möjliggöra en hög livskvalitet för äldre och personer med funktionsnedsättning. HI:s verksamhetsområde påverkas i hög grad av den internationella utvecklingen. Globaliseringen, den snabba tekniska utvecklingen, inte minst inom IKT-området, och ett ökande antal internationella aktörer påverkar både hjälpmedel och konsumentprodukter som används av äldre och personer med funktionsnedsättning. Hjälpmedel exporteras över hela världen och styrs i ökande grad av internationella standarder.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ställer ökade krav på världens alla länder.

För att klara rollen som ett nationellt kunskapscentrum behöver HI delta i och ha kunskap om den internationella utvecklingen inom områdena Design för alla, hjälpmedel och tillgänglighet. Informationssamhället öppnar nya möjligheter men skapar också problem. Att dra fördel av vad som händer i andra länder när det gäller nya produkter och tjänster, också på den vanliga konsumentmarknaden, liksom forskning och utveckling är en naturlig del i institutets strävan att bidra till en hög livskvalitet för äldre och personer med funktionsnedsättning i Sverige.

Sverige ligger i internationell jämförelse långt framme i användningen av hjälpmedel. Det finns ett internationellt intresse för svenska produkter, kunnande och lösningar inom hjälpmedelsområdet. Det här innebär bl.a. att HI:s kompetens är efterfrågad. Det faktum att det i de allra flesta länder saknas nationella kunskapscenter liknade HI bidrar till ett internationellt intresse för institutets verksamhet.

HI bedriver internationellt arbete inom alla verksamhetsgrenar. Utöver detta sker också allmän omvärldsbevakning och kunskapsutbyte med andra länder, informationsinsatser, tjänsteexport och biståndsarbete på konsultbasis. Projektsamarbete och expertmedverkan i internationella organ sker också kontinuerligt.

HI har fortlöpande internationella kontakter med andra institut, med forskare, brukarorganisationer och företag. Kontakter upprätthålls med EU-kommissionen och med funktionshinderenheten inom FN.

Deltagandet i det internationella standardiseringsarbetet på hjälpmedelsområdet fortsätter dels genom att hålla ordförandeskapen och sekretariaten för ett par tekniska kommittéer, dels genom expertmedverkan i nationella och internationella arbetsgrupper.

Samarbetet inom EU har stor betydelse för äldre- och handikappområdena. EU-direktiv och standarder påverkar i hög grad utformningen av hjälpmedel och graden av tillgänglighet i samhället. Det är kostsamt att ta fram nya tekniklösningar och i synnerhet mindre länder har mycket att vinna på internationellt samarbete, t.ex. inom ramen för den Europeiska Unionen. EU:s olika program för forskning och utveckling spelar en avgörande roll för möjligheterna att finansiera utvecklings-samarbete i Europa. HI söker i samverkan med andra länder FoU-medel från EU. HI:s deltagande i projektsamarbete inom EU syftar till att ta fram både tjänster och produkter på hjälpmedelsområdet, men också sådana som har Design för alla som utgångspunkt.

HI deltar i det nordiska samarbetet inom hjälpmedelsområdet. Samarbetet är brett och omfattar ett flertal verksamhetsområden. Bland annat medverkar HI i det nyligen bildade Nordens Välfärdscenter, NVC. Genom ett gemensamt agerande i standardiseringssammanhang kan nordiska erfarenheter få större genomslag vid utformningen av framtida standarder.

HI är medlem i AAATE, en organisation som syftar till att främja utveckling och användning av hjälpmedel i Europa. AAATE:s medlemmar utgörs av organisationer, institutioner och företag inom hjälpmedelsområdet, men också av enskilda personer. HI är också med i EU:s nätverk för organisationer inom Design for All, EDeAN, (Centres of Excellence).

Sverige har en relativt omfattande och växande export av vissa hjälpmedel. HI stöder detta genom att sprida kännedom om svenska produkter och kunnande inom hjälpmedels- och tillgänglighetsområdena.

Sedan 2004 har HI ett samarbetsavtal med Världshälsoorganisationen WHO, vilket innebär att HI tillsammans med några andra organisationer fungerar som WHO:s expertorgan inom hjälpmedelsområdet. Samarbetet är för HI:s del inriktat på att stärka och förmedla kunskap om hjälpmedel och hjälpmedelsförsörjning i utvecklingsländer. HI samarbetar också både nationellt och internationellt med Rehabilitation International.

HI deltar i och driver biståndsprojekt i utvecklingsländer på konsultbasis och i projektform. Uppdragsgivare är ofta Sida, men även andra finansiärer förekommer. I samverkan med berörda länder kan HI:s

kunnande användas för att främja tillgången till och användningen av hjälpmedel samt kompetensutveckling för berörda yrkesgrupper.

Aktiviteter

Provning och stöd vid upphandling

- HI kommer att på uppdrag av europeiska och internationella leverantörer/tillverkare/provningslaboratorium utföra uppdragsprovning samt ackrediterad provning av manuella och eldrivna rullstolar.

Forskning och utveckling

- HI kommer att leda EU-projektet MonAMI under det avslutande fjärde året. Under 2009 genomfördes vissa tester med brukare, under 2010 kommer praktiska tester med brukare i hemmiljö att genomföras.
- HI deltog under 2009 i en EU-ansökan, eAccess+ som syftar till att med början under 2010 bygga upp ett nätverk i Europa om e-tillgänglighet.
- HI kommer att medverka i europeisk och internationell standardisering inom bl.a. rullstols-, stomi-, inkontinens- och klassificeringsområdena, men även inom nya områden som Design för alla och hygienhjälpmedel och kognition.
- HI upprätthåller kontakter och samarbetar med hjälpmedelsinstitut och liknande organisationer i Europa och övriga världen.
- HI kommer att delta i ett samarbete med en amerikansk vetenskaplig tidskrift för några FoU-artiklar på engelska om hjälpmedel för äldre med kognitiva funktionsnedsättningar.

Utredningsverksamhet

- HI ska ha beredskap att utföra internationella utredningsuppdrag inom institutets verksamhetsområde.

Utbildning och kompetensutveckling

- HI ska fortsätta att delta i arbetet inom Association for the Advancement of Assistive Technology in Europe (AAATE).
- HI ska fortsätta delta i arbetet inom International Commission on Technology and Accessibility (ICTA), en arbetsgrupp om hjälpmedel och tillgänglighet inom Rehabilitation International.
- HI ska fortsätta engagemanget i Rehabilitation International och dess svenska medlemsorganisation Svenska kommittén för Rehabilitation International (SVERI) med både nätverksarbete internationellt och seminarier i Sverige.

- HI fortsätter samarbetet med Världshälsoorganisationen, WHO, enligt det avtal som inleddes 2004. HI medverkar bl.a. som expert avseende riktlinjer för hjälpmedel inom Community-Based Rehabilitation, CBR och för World Report on Rehabilitation and Disability som ska ges ut av WHO under 2010.
- HI ska dokumentera resultat från projektet för kompetensutveckling och nätverksbyggande i samarbete med FATO, Fédération Africaine des Techniciens Orthoprhésistes i Väst- och Centralafrika.
- HI ska fortsätta samarbetet med Svenska Institutet, Exportrådet, Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening SHIA, kommuner och landsting m.fl. för att sprida kunskap internationellt om HI:s verksamhetsområde.

Information och kommunikation

- HI kommer under 2010 att se över innehållet i den engelskspråkiga delen av HI:s webbplats.
- HI ska ta fram en trycksak på engelska med allmän information om framsteg inom äldreområdet.
- HI ska fortsätta att ta emot internationella studiebesök.

Inför 2011 och 2012

HI ska även fortsättningsvis ha ett stort internationellt engagemang. I takt med ökad globalisering kan de internationella frågorna förväntas få allt större betydelse för HI:s verksamhetsområde.

HI bör under de kommande åren ge ökad prioritet åt EU-arbetet. Projektarbete finansierat genom EU:s ramprogram för FoU kommer att öka och spela en allt större roll även på nationellt plan.

Ökad internationell kompetens behövs inom HI. Det gäller inte bara språk, det fordras också bl.a. ökad EU-kunskap och större kulturell förståelse.

Möjligheterna att i större utsträckning internationellt sälja HI:s och övriga Sveriges kompetens inom hjälpmedels- och tillgänglighetsområdet ska tas tillvara. Genom fortsatta insatser på konsultbasis kan HI:s kunnande bidra till att öka medvetenhet och kunskap om hjälpmedel och därmed främja användningen av hjälpmedel i utvecklingsländer.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Antal internationella studiebesök	11 st	9 st	12 st
Antal besökare	91 st	59 st	45 st

Information och kommunikation

Syfte

- Kommunicera HI:s verksamhet samt producera och marknadsföra institutets informationsmaterial.
- Tillhandahålla information om hjälpmedel till allmänheten.
- Webbplatsen, www.hi.se är en av de viktigaste kanalerna för att föra ut aktuell och tillgänglig information och för kommunikation med HI:s målgrupper.
- HI:s specialbibliotek ger personlig service och stöd åt kunder/låntagare att hitta rätt litteratur m.m. inom områdena funktionsnedsättningar, hjälpmedel och tillgänglighet.
- Genom tidningen Allt om Hjälpmedel publicera nyheter, debatt och fördjupning inom hjälpmedelsområdet.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten	8,0	7,5	7,7
Försäljningsintäkter *	2,0	1,8	1,8
Projektbidrag			
Summa kostnader	10,0	9,3	9,5
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>5,7</i>	<i>5,1</i>	<i>5,5</i>
Del av HI:s totala kostnader	11 %	9 %	10 %
* Varav Allt om hjälpmedel	1,9	1,7	1,6

Verksamhetsbeskrivning

HI är ett nationellt kunskapscentrum. Arbetet med att förmedla information och kunskap genomsyrar därför hela HI:s verksamhet. HI arbetar för att nå ut med rätt budskap till olika målgrupper. Informationen ska också, så långt det är möjligt, vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. De prioriterade områdena, Äldre med funktionsnedsättningar, Kognitiva funktionsnedsättningar samt Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergång till arbetsliv, lyfts på olika sätt fram i kommunikationssammanhang. Stora FoU-satsningar innefattar stora informationsinsatser, som t.ex. regeringsuppdragen Teknik för äldre, Fritt val av hjälpmedel, Alternativ telefoni, Service- och signalhundar samt Hjälpmedel i fokus för personer med psykisk funktionsnedsättning. I regeringsuppdragen ingår ofta information till allmänheten som en viktig del. Internationellt arbete, som t.ex. standardisering, eller projekt, som t.ex. MonAMI, Förbättrad tillverkning av hjälpmedel i Västafrika i samarbete med FATO samt projekt EII i Ryssland kommuniceras också genom olika kanaler både inom Sverige och i respektive land.

HI ger varje år ut ett femtiotal böcker, rapporter, broschyrer och annat informationsmaterial. De flesta publikationerna görs fritt tillgängliga via HI:s webbplats som pdf-dokument och vissa även i DAISY-format. Publikationerna marknadsförs på HI:s webbplats, www.hi.se/publicerat. De marknadsförs också genom annonser, riktade utskick, på mässor och andra evenemang samt säljs via HI:s Publikationsservice. En av flera kanaler för exponering och marknadsföring av materialet och HI:s verksamhet i övrigt är de ca 60 Info-hörnorna, som finns bl.a. på hjälpmedelscentraler, datatek samt Hjälpmedelsvaruhuset i Skåne.

Webbplatsen, www.hi.se, är en av de viktigaste kanalerna för att föra ut aktuell och tillgänglig information samt för kommunikation med HI:s målgrupper. Via den kan man t.ex. beställa trycksaker och ladda ner pdf-dokument och annat informationsmaterial, se informationsfilmer, delta i olika nätverk och grupper, låna från biblioteket och söka information om hjälpmedel genom flera portaler som återfinns under www.hi.se/hjalpmedelstorget. Det finns också möjlighet att prenumerera på nyheter från HI:s webbplats. Ett nyhetsbrev distribueras regelbundet till personer i våra nätverk och kundregister via e-post.

Hjälpmedelstorget, www.hjalpmedelstorget.se, Webb-HIDA, www.hi.se/hida samt Publika Hinfo, www.hinfo.se är de tre viktigaste kanalerna för att nå ut med information om hjälpmedel till allmänheten.

På Hjälpmedelstorget finns portaler inom följande områden: Smarta ting, Lekplatsen, Hjälpmedel i arbetet, Fritiden, Inkontinens, Kognition samt Tillgängligt boende. Målgrupper för portalerna är både yrkesverksamma och allmänheten.

HI:s historiska bildarkiv, www.hi.se/bildarkiv, innehåller ca 1 000 bilder som visar hjälpmedlens utveckling från 50-talet och framåt. Databasen ger en intressant blick i backspegeln och är av värde bl.a. för studerande och produktutvecklare. Genom bildarkivet finns SVCK/SVCR:s, Handikappinstitutets och Hjälpmedelsinstitutets omfattande arbete med hjälpmedel under drygt femtio år bevarat för eftervärlden.

HI deltar årligen i olika evenemang, som t.ex. mässor och utställningar för att föra ut information om HI:s verksamhet, för att profilera HI och för att marknadsföra HI:s informationsmaterial. Mässorna är också forum för dialog med vår omvärld och bidrar därför till informations- och kunskapsutbyte.

HI har börjat att allt mer medverka i sociala media i sin kommunikation, som bloggar, mediadelning och sociala nätverk.

Studiebesök på HI erbjuds studerande, brukarorganisationer och andra verksamma inom HI:s verksamhetsområde. Många av studiebesöken är till demonstrationslägenheten SmartLab. För att nå viktiga målgrupper som t.ex. studerande inom arbetsterapi, sjukgymnastik samt teknik

erbjuder HI även informationstillfällen på universiteten och högskolorna i landet.

HI:s bibliotek är en viktig del av och en av förutsättningarna för HI:s roll som nationellt kunskapscentrum. Biblioteket har nordens största samling av litteratur – och är ledande – inom området funktionsnedsättningar, hjälpmedel och tillgänglighet. Det är öppet för alla, även tillgängligt via www.hi.se/bibliotek, och att låna är gratis. HI:s bibliotek ger stöd, information, personlig service samt hjälp att hitta rätt i såväl HI:s som hela världens bibliotek.

Omvärldsbevakning av elektroniskt utgivna media och bibliotekets informationstjänster är en del av HI:s kontaktnät med omvärlden.

Allt om Hjälpmedel är en oberoende tidning med aktuell bevakning av hjälpmedelsområdet. Tidningen vänder sig i första hand till professionella inom hjälpmedelsverksamheten, men ser även brukare och övrig allmänhet som målgrupper. Tidningen ger utrymme åt debatt och kritiska röster och innehåller även nyheter, reportage, produktinformation och analyser samt information om aktuell verksamhet vid HI. Allt om Hjälpmedel kommer ut med åtta nummer per år och säljs genom abonnemang.

Aktiviteter

Kommunikation/information och marknadsföring

- Områden som är särskilt viktiga för HI att kommunicera under året:
 - Äldre med funktionsnedsättningar
 - Kognitiva funktionsnedsättningar
 - Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergången till arbetsliv
 - Regeringsuppdragen Teknik för äldre, Fritt val av hjälpmedel, Alternativ telefoni, Service- och signalhundar samt Hjälpmedel i fokus för personer med psykisk funktionsnedsättning.
 - Profilerings av HI.
- HI arbetar kontinuerligt med att förbättra tillgängligheten till HI:s information.
- En omfattande omarbetning av HI:s webbplats kommer att påbörjas under året. I detta ingår också en översyn av den engelskspråkiga delen.
- Marknadsföring av HI:s skrifter och övrigt informationsmaterial kommer att göras.

- Informationsmaterial, t.ex. böcker, rapporter, tidningen Allt om Hjälpmedel samt Komilogen kommer att ges ut under året. Hänsyn till genderperspektivet tas såväl i text som i bild.
- Riktade informationsinsatser till vissa utbildningar ska göras för att öka kunskapen om HI:s verksamhet och för att marknadsföra informationsmaterial, biblioteket samt tidningen Allt om Hjälpmedel.
- Revideringar/uppdateringar av HI:s övergripande informationsmaterial.
- Inventera HI:s medverkan i olika telefonkataloger etc i landet.
- Modernisering av arbetsrutinerna inom Publikationsservice.
- Ta emot studiebesök från olika utbildningar.
- Vidareutveckling av befintliga och nya informationsportaler.
- Den nya Språklagen trädde ikraft den 1 juli 2009. Lagen ställer bl.a. krav på tillgänglig och begriplig myndighetsinformation och reglerar rätten att kommunicera på de nationella minoritetsspråken och på det svenska teckenspråket. För HI är det angeläget att informera om HI på olika språk. HI kommer att ha kortfattad, övergripande information om HI på de nationella minoritetsspråken och de stora invandrar-språken. HI har sedan länge haft allmän information om HI på det svenska teckenspråket.
- En Språkhjälprea för HI:s personal kommer att tas fram under året.
- En upphandling av informationsbyråer för enklare uppdrag kommer att genomföras.
- Mässor/utställningar, HI ska arrangera/medverka med egen monter/bokbord eller hålla seminarium på följande mässor och utställningar under året:
 - NPF-forum, mars, Uppsala
 - Kognitionsmässa, april, Gävle
 - Kommunikation och kognitionsmässa, maj, Umeå
 - Almedalsveckan, juli, Visby
 - Ett Bra Liv, september/oktober, Stockholm
 - FoU Välfärdskonferens, september
 - Öresundsmässan, september, Malmö
 - ID-dagarna, oktober, Stockholm
 - Skolforum, november, Stockholm
 - Äldreomsorgsdagarna, november, Stockholm
 - Lokal hjälpmedelsmässa i norra Sverige

Biblioteket

- Biblioteket ska marknadsföras genom riktade utskick till vissa utbildningar, vid mässor samt genom annonsering.
- Arrangera nätverksträffen för landets Patientinformatörer i maj i Stockholm.
- Prioritera inköp av litteratur som rör Skola till Arbete – barn och ungdom med fokus på skola samt övergång till arbetsliv, inom teknik och telefoni samt inom psykiatriområdet.

Tidningen Allt om Hjälpmedel

- Allt om Hjälpmedel ska komma ut med åtta nummer.
- Allt om Hjälpmedels grafiska layout ska ses över och eventuellt förnyas.
- Allt om Hjälpmedel ska marknadsföras bland annat genom riktade utskick och i samband med mässor och utställningar.
- Allt om Hjälpmedel ska, i sin marknadsföring, rikta sig än mer till allmänhet, brukare och äldreomsorgschefer.
- Allt om Hjälpmedel (med prenumerationstalong) ska delas ut hos fler hjälpmedelsbutiker/-varuhus.
- En läsarundersökning via webbplatsen ska göras.

Inför 2011 och 2012

Kommunikation/information och marknadsföring

Att profilera HI blir allt viktigare. Informationskanaler och medieformat ska anpassas efter de målgrupper HI vill nå. Det innebär ett fortsatt arbete för att kunna presentera HI:s information på olika sätt och i tillgänglig form. Det handlar också om att ha en beredskap att framställa information i alternativa format.

En genomgripande omarbetning av intranätet är önskvärd. Nya media, funktioner och forum ger nya möjligheter för HI:s personal att kommunicera och att arbeta på modernt och effektiva sätt.

HI:s kommunikationsplattform, som togs fram 2007 ska utvärderas.

Biblioteket

HI:s bibliotek fortsätter att vara en viktig resurs för HI:s omvärldsbevakning och för HI:s profil som kunskapscentrum.

HI:s bibliotek ska följa den tekniska utvecklingen och sträva efter att vara ett modernt bibliotek.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Antal producerade skrifter och annat informationsmaterial			
Enbart publicerade i tryckt form	5	1	3
Varav prissatta	5	1	3
Varav gratis	0	0	0
Både i tryckt form och på HI:s webbplats	45	46	49
Varav prissatta (tryckta versionen)	17	19	22
Varav prissatta (elektroniska versionen)		2	2
Varav gratis	28	25	25
Enbart publicerade på HI:s webbplats	25	19	20
CD, DVD, kassetter, video	3	5	5
DAISY-produktioner	12	8	8
Antal sålda böcker/rapporter	7 136	5 226	3 429
Biblioteket			
Antal nyförvärv per år	804	675	783
Antal externt utlånat material	2 111	1 716	1 746
Antal lån till externa besökare	542	515	319
Antal externt kopierade tidskriftsartiklar	188	107	82
Antal interna lån	494	486	410
Allt om hjälpmedel			
TS-kontrollerad upplaga	2 300	2 300	2 300
Antal tidningar som delas ut på kurser och konferenser	1 700	1 700	1 700
HI:s Webbplats			
Antal besök			450 000
Antal sidvisningar			1 360 000
Medelbesökstid (minuter:sekunder)			2:08

Ledning och administration

Syfte

- Svara för HI:s högsta ledning.
- På ett effektivt sätt ansvara för det interna stödet inom områdena ekonomi, personal, administrativ service och IT-service.

Finansiering

(miljoner kronor)	Budget 2009	Prognos 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten	12,2	11,8	12,7
Försäljningsintäkter	0,6	0,8	0,1
Projektbidrag			
Summa kostnader	12,8	12,6	12,8
<i>Varav personalkostnader</i>	<i>11,5</i>	<i>11,4</i>	<i>11,7</i>
Del av HI:s totala kostnader	14 %	13 %	13 %

Verksamhetsbeskrivning

Direktören svarar för HI:s högsta ledning. Till sitt förfogande har direktören en ledningsstab vars främsta uppgift är att administrera och förbereda föreningsstämmor, styrelsemöten och möten med brukarrådet. I ledningsstaben ingår även arbete med övergripande utredningar.

Administrativa avdelningen består av tre sektioner, ekonomisektionen, personalsektionen och IT-sektionen samt en servicegrupp som arbetar med bl.a. vaktmästeri, intendentur, lokalvård, reception/växel och registrering/arkivering.

HI är frivillig medlem i Arbetsgivarverket och följer de lagar, förordningar, avtal och rutiner som gäller för statlig verksamhet.

Aktiviteter

- Påbörja arbetet med införande av nytt ekonomi- och logistiksystem.
- Arbetet med utveckling av system för verksamhets- och budget-uppföljning fortsätter.
- Det långsiktiga arbetet med kompetensförsörjning och kompetensutveckling ska fortsätta.
- Vidareutveckling av det personaladministrativa systemet ska göras.
- Införande av ett projektverktyg för utvalda projekt.

- Implementering av IT-stöd för att möjliggöra brukarmedverkan via internettjänster.
- Teknisk webb-/funktionsutveckling på HI:s samtliga webbplatser.
- Migrering och implementering av ny IT-plattform gällande datorer.
- Implementering av ny design och vidareutveckling av tjänster på Hjälpmedelstorget samt portalerna.
- HI ska byta kopiatorer i vaktmästeriet.
- HI:s handlingsplan för bemötande och tillgänglighet ska uppdateras.
- HI:s handlingsplan för miljöarbetet ska uppdateras.
- HI ska fortsätta arbetet med att implementera Riksarkivets nya föreskrifter för arkivredovisning.
- Utbildning av handläggare i HI:s ärendehanteringssystem.

Nyckeltal

	2006	2007	2008
Antal årsarbeten	78 st	75 st	73 st
Tillgänglighet till IT-system i procent, avser normal arbetstid kl 08.00 - 17.00			
Kommunikation	100,0 %	100,0 %	99,7 %
Serverar	99,7 %	99,7 %	99,7 %
Drift och affärssystem			
• E-post	99,4 %	99,7 %	98,1 %
• Telefonisystem	98,1 %	100,0 %	99,7 %
• Ekonomisystem	99,7 %	100,0 %	99,7 %
• Filaccess i nätverk	99,7 %	99,7 %	100,0 %
• PA lönesystem	-	-	100,0 %
• Bibliotekssystem	-	-	100,0 %
Webbserver (avser ej innehåll)	99,7 %	100,0 %	99,7 %
Ärendehantering			
• Antal diarieförda ärenden	456 st	422 st	417 st
• Antal avslutade ärenden	666 st	448 st	798 st
• Genomsnittlig handläggningstid (dagar)	687	694	978

Ekonomi och personal 2010

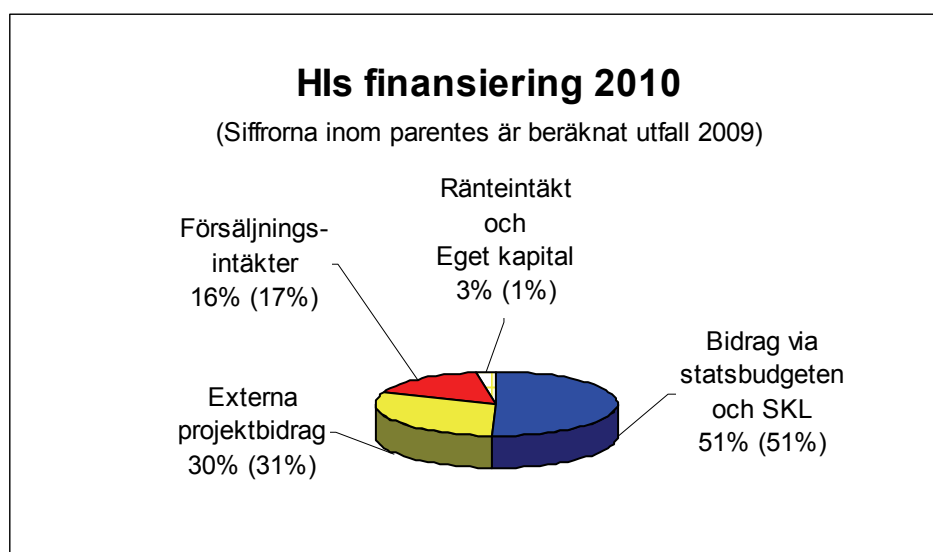
Bidraget via statsbudgeten uppgår 2010 till ca 49,8 miljoner kronor. Under perioden 2008–2010 tillförs HI:s budget även ett bidrag om 1 miljon kronor per år från SKL. Försäljnings- och konferensintäkterna beräknas uppgå till 16,4 miljoner kronor och externa projektbidrag uppskattas till 30,3 miljoner kronor.

Under 2009 gjordes en förändring vid bokföring av visstidsanställd personal i projekt. Lönekostnaden har tidigare bokförts som en kostnad direkt i projektet. Förändringen innebar att lönen för 6 personer överfördes till lönebudgeten. Lönebudgeten ökade därmed med 3,3 miljoner kronor och försäljningsintäkterna ökade med motsvarande belopp.

Personalkostnaderna för 2010 beräknas till 47,8 miljoner kronor. Antalet budgeterade tjänster är samma som 2009, d.v.s. ca 80 helårstjänster. HI:s lokal-, IT- och kontorskostnader har beräknats till 8,1 miljoner kronor. Verksamhetens övriga kostnader som avser t.ex. trycksaker, resor, köpta tjänster samt utgivna projektbidrag för försöksverksamhet i kommuner och landsting, uppskattas till 42,9 miljoner kronor. Under 2010 planeras för ett byte av datorer, både hård- och mjukvara. Dessutom behöver nuvarande ekonomisystem bytas. I budgeten är 1,6 miljoner kronor upptagna för dessa investeringar samt för kostnader som ännu inte är fördelade.

Ränteintäkterna uppskattas till ca 1,3 miljoner kronor. Balanserat kapital minskar med 1,6 miljoner kronor och beräknas vid utgången av 2010 uppgå till ca 13,4 miljoner kronor. Vidare beräknas finnas ca 2,1 miljoner kronor i ändamålsbestämda fonderingar för HI:s utvecklingsstöd.

HI:s totala omslutning 2010 (exkl. bidrag som förmedlas vidare) beräknas till 100,4 miljoner kronor. Nedan redovisas hur verksamheten finansieras.

I tabellen redovisas HI:s finansiering i absoluta tal för perioden 2008–2010.

(miljoner kronor)	Utfall 2008	Budget 2009	Beräknat utfall 2009	Budget 2010
Bidrag via statsbudgeten och SKL*	50,8	50,8	50,8	50,8
Försäljnings-/konferensintäkter	13,3	13,1	16,9	16,4
Externa projektbidrag	29,6	24,1	30,9	30,3
Ränteintäkter	2,2	1,5	1,5	1,3
Förändring av eget kapital	-2,5	0,7	- 0,9	1,6
Verksamhetens kostnader	93,4	90,2	99,2	100,4
Ändamålsbestämda fonderingar	4,1	3,1	3,1	2,1
Balanserat kapital	14,1	13,4	15,0	13,4
Eget kapital vid årets slut	18,2	16,5	18,1	15,5

*Under 2008–2010 tillförs HI:s budget ett bidrag om 1 miljon kronor per år från SKL.

HI:s utvecklingsstöd

Under 2010 avsätts inga nya medel för HI:s stöd för utveckling och tillverkning av hjälpmedel. Tidigare års reserverade medel används. Nedan lämnas en redovisning över HI:s utvecklingsstöd.

(miljoner kronor)	Budget 2009	Beräknat utfall 2009	Budget 2010
Ingående reserverade medel	4,1	4,1	3,1
Beslut om nya utvecklingsstöd	-2,0	-2,0	-2,0
Återbetalda/återtagna villkorslån	1,0	1,0	1,0
Utgående medel	3,1	3,1	2,1

Kostnader fördelade på verksamhetsgrenar

En fördelning av kostnader på olika verksamhetsgrenar samt dess finansiering återfinns under respektive verksamhetsgren. Nedan ges en total översikt av HI:s omslutning 2010 fördelad på verksamhetsgrenar.

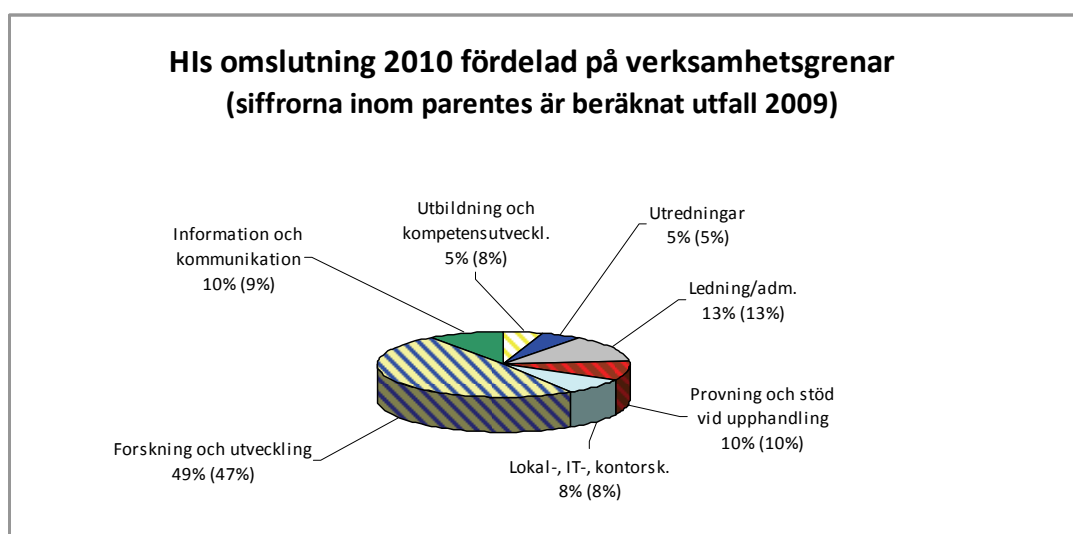
Det ska understrykas att det handlar om en översiktlig och ungefärlig bild. Fördelningen av kostnader påverkas givetvis av hur man väljer att kategorisera och redovisa olika aktiviteter. Mycket av HI:s verksamhet bedrivs i utvecklingsprojekt. I det fall verksamheten i ett utvecklingsprojekt huvudsakligen rör en viss verksamhetsgren, har kostnaden för projektet i sin helhet förts dit. Ett exempel på detta är utvecklingsprogrammet Teknik för Äldre vars kostnader redovisas under verksamhetsgrenen forskning och utveckling, trots att det innehåller vissa inslag av utredning, utbildning och kompetensutveckling samt information.

Samtliga kurser och konferenser redovisas under utbildning och kompetensutveckling.

Under verksamhetsgrenen Information och kommunikation redovisas HI:s mer övergripande informationsverksamhet, innefattande bl.a. publikationsservice och bibliotek samt tidningen Allt om Hjälpmedel. Särskilda informationsinsatser som görs för att sprida kännedom om en specifik aktivitet har förts till den aktuella verksamhetsgrenen.

För att ge en helhetsbild över hur resurserna fördelas vid HI redovisas i nedanstående figur också kostnader för lokal-, IT- och kontorskostnader. Posten Ledning och administration innefattar även kostnader för styrelse, brukarråd, direktör och revision.

I figuren nedan redovisas inte verksamhetsgrenen Internationell verksamhet. Skälet är att aktiviteterna här skär in i och ingår i de övriga verksamhetsgrenarna och således har fördelats över dessa.

I tabellen redovisas HI:s omslutning fördelad på verksamhetsgrenar i absoluta tal för perioden 2008–2010.

(miljoner kronor)	Utfall 2008	Budget 2009	Beräknat utfall 2009	Budget 2010
Provnings och stöd vid upphandling	10,4	10,3	10,0	9,4
Forskning och utveckling	36,2	34,2	46,6	48,8
Utredningsverksamhet	4,1	4,4	4,7	5,2
Utbildning/kompetensutveckling	12,7	10,1	8,0	5,0
Information och kommunikation	9,3	10,0	9,3	9,5
Ledning och administration	12,9	12,8	12,6	12,8
Lokal-, IT- och kontorskostnader	7,8	8,0	8,0	8,1
Ej fördelad kostnad	0,0	0,4	0,0	1,6
Summa	93,4	90,2	99,2	100,4

Budget 2010 (1000-tal kronor)

Budgetpost	Budget 2009	Beräknat utfall 2009	Budget 2010
INTÄKTER			
Bidrag via statsbudgeten och SKL*	50 755	50 755	50 755
Provning och stöd vid upphandling	1 955	1 810	2 150
Forskning och utveckling	24 780	36 590	38 270
Utredningsverksamhet	1 120	1 930	1 700
Utbildning/kompetensutveckling	6 810	4 935	2 620
Information och kommunikation	1 970	1 790	1 855
Ledning och administration	560	795	130
Summa intäkter	87 950	98 605	97 480
KOSTNADER			
Personalkostnader	43 905	46 855	47 790
Provning och stöd vid upphandling	2 175	2 305	1 630
Forskning och utveckling	21 805	31 085	32 430
HI:s utvecklingsstöd	0	0	0
Utredningsverksamhet	1 740	1 090	1 180
Utbildning/kompetensutveckling	6 630	4 465	2 530
Information och kommunikation	4 230	4 205	4 035
Ledning och administration	1 260	1 190	1 090
Lokalkostnader	4 710	4 750	4 795
IT- och övriga kontorskostnader	3 310	3 235	3 300
Ej fördelad kostnad	400	0	1 600
Summa kostnader	90 165	99 180	100 380
Resultat före räntor	-2 215	- 575	-2 900
Ränteintäkter	1 500	1 500	1 300
Årets resultat	- 715	925	- 1 600
Balanserat kapital vid årets slut	13 400	15 040	13 440

Externa bidragsmedel som förmedlas av HI (ingår ej i HI:s budget)

Norrbacka Eugeniastiftelsens fond		0,4 milj.kr
EU-projektet MonAMI, (13 partners)	Prel.	€ 1,6 milj.kr
Hjälpmedel i fokus	Prel.	5 milj.kr

* Under perioden 2008–2010 tillförs HI:s budget ett bidrag om 1 miljon kronor per år från SKL. I budgeten för 2010 ingår inte de 1 221 000 kronor som avser den för HI nya verksamheten vid HjälpmedelsCenter Väst i Göteborg.

Styrelse

Föreningens styrelse svarar för förvaltningen av föreningens angelägenheter och består av ordförande, vice ordförande och 8 övriga ledamöter samt 10 personliga suppleanter. Styrelsens ledamöter och suppleanter väljs för en period om fyra år.

Hjälpmedelsinstitutets styrelse har följande sammansättning fram till nyval på ordinarie stämma 2011:

Ordinarie ledamöter

Staten

Helena Höij, ordförande (KD)

Kerstin Heinemann (FP)

Lena Borell

Lars Löow

Jan-Olof Forsén

Sveriges Kommuner och Landsting

Marie Ljungberg Schött, vice ordf. (M)

Sven-Åke Svensson (KD)

Göran Gunnarsson (C)

Sören Bertilsson (S)

Lena Malm (S)

Personliga suppleanter

Gunilla Malmberg

Kajsa Hansson (C)

Anders Gustavsson

Margareta B. Kjellin (M)

Andreas Green

Linda Wahlquist (M)

Vakant

Ingela Andersson (S)

Johan Edstav (MP)

Per-Olov Nylander

Brukarråd

Brukarrådet är ett rådgivande organ till styrelsen. Rådet skall bestå av högst åtta ledamöter som representerar olika grupper av brukare av HI:s tjänster och produkter. Brukarrådet utses av styrelsen efter förslag från riksorganisationer för personer med funktionsnedsättning och andra, vilka företräder brukare av institutets tjänster och produkter. Brukarrådet utses för en period om fyra år.

Hjälpmedelsinstitutets brukarråd har följande sammansättning fram till nyval 2011:

Ledamöter

Pelle Kölhed, ordförande, Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)

Caisa Ekstrand, Sveriges Pensionärsförbund (SPF)

Vivi-Anne Emanuelsson, Synskadades Riksförbund (SRF)

Guy Lööv, Pensionärernas Riksorganisation (PRO)

Gunnar Halin, Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)

Agneta Mbuyamba, Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)

Inger Nilsson, Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)

Jan-Peter Strömghren, Handikappförbundens samarbetsorgan (HSO)

Revisorer

Styrelsens förvaltning och föreningens räkenskaper skall granskas årligen av minst två revisorer. Dessa liksom deras suppleanter utses av föreningsstämman. Minst en av revisorerna och dennes suppleant skall vara auktoriserad revisor. Revisorerna och revisorssuppleanterna väljs för en tid av fyra år. Uppdragstiden skall upphöra vid slutet av den ordinarie föreningsstämman på vilken nytt val skall förrättas.

Ordinarie revisorer

Benny Wieweg⁽¹⁾

Arne Lernhag (M)⁽²⁾

(1) t.o.m. ordinarie stämma 2012

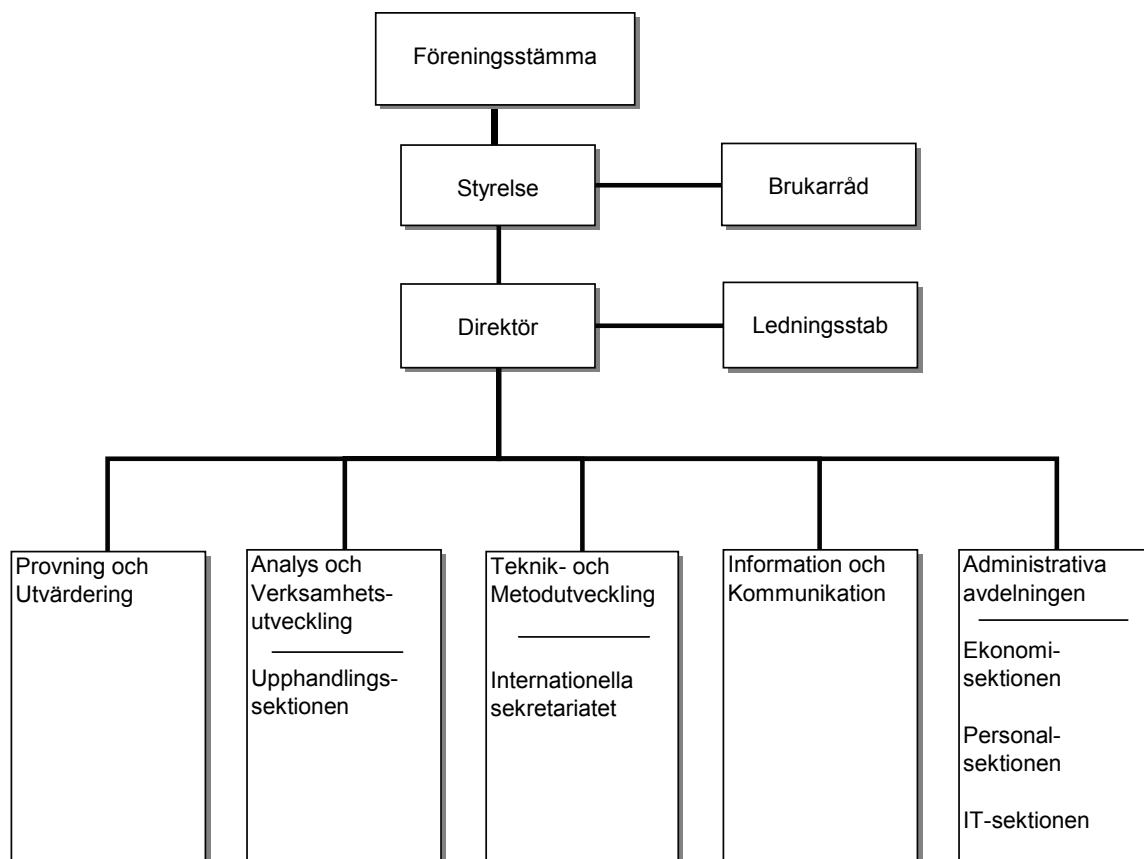
(2) t.o.m. ordinarie stämma 2011

Revisorssuppleant

Auktoriserade revisionsbolaget
KPMG AB⁽¹⁾

Göran Hammarsjö (S)⁽²⁾

Hjälpmedelsinstitutets organisation

Ledningsgrupp:

Carl Leczinsky, direktör

Jörgen Hellberg, stf. direktör, chef Administrativa avdelningen

Ulrika Brändström, chef Provning och Utvärdering

Susann Forsberg, chef Analys och Verksamhetsutveckling

Claes Tjäder, chef Teknik- och Metodutveckling

Lisa Ledin, chef Information och Kommunikation

Sektionschefer:

Göran Bergquist, chef Upphandlingssektionen

Stig Becker, chef Internationella sekretariatet

Lise-Lott Fröding, chef Ekonomisektionen

Bengt Sundelönn, chef Personalsektionen

Anders Larsson, chef IT-sektionen

Hjälpmedelsinstitutet är ett nationellt kunskapscentrum inom området hjälpmedel och tillgänglighet för människor med funktionsnedsättning.

Hjälpmedelsinstitutet arbetar för full delaktighet och jämlikhet genom att medverka till bra och säkra hjälpmedel, en effektiv hjälpmedelsverksamhet och ett tillgängligt samhälle.

Hjälpmedelsinstitutets verksamhet omfattar

- provning och stöd vid upphandling av hjälpmedel
- forskning och utveckling
- utredningsverksamhet
- utbildning och kompetensutveckling
- internationell verksamhet
- information och kommunikation

Hjälpmedelsinstitutets huvudmän är staten och Sveriges Kommuner och Landsting.

Hjälpmedelsinstitutet

Box 510, 162 15 Vällingby

Tfn 08-620 17 00

Fax 08-739 21 52

Texttfn 08-759 66 30

E-post registrator@hi.se

Webbplats www.hi.se

Artikelnummer

10308